

Utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker de av regeringen föreslagna anslagen och bemyndigandena för budgetåret 2003 inom utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling. Likaså tillstyrks förslaget angående användningen av anslaget Allmänna regionalpolitiska åtgärder. Samtliga motioner som tar upp anslagsfrågor avstyrks av utskottet. Företrädarna i utskottet för Moderata samlingspartiet, Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centerpartiet deltar inte i beslutet om anslag. De erinrar i särskilda yttranden om de budgetförslag som framlagts av respektive parti. I förhållande till regeringens förslag för utgiftsområdet ville Moderata samlingspartiet minska utgiftsramen med 450 miljoner kronor, Folkpartiet med 963 miljoner kronor och Kristdemokraterna med 695 miljoner kronor. Centerpartiet ville höja utgiftsramen med 138 miljoner kronor.

När det gäller den allmänna inriktningen av den regionala utvecklingspolitiken anser utskottet, i likhet med regeringen, att en avgörande faktor för en positiv utveckling är engagemanget på den lokala och regionala nivån. Utskottet vill betona den uthålliga tillväxtens betydelse och därmed även miljöpolitiken och jämställdhetspolitiken. I överensstämmelse med uppfattningen i budgetpropositionen anser utskottet att det på sikt är angeläget att minska användningen av olika bidrag inom den regionala utvecklingspolitiken. I en reservation (m, fp, kd, c) framhålls att en framtidsinriktad regional utvecklingspolitik bör inriktas på att skapa förutsättningar för olika regioners och människors möjligheter till utveckling. Enligt reservanterna bör tonvikten ligga på generella stöd för de företagsstöd som trots allt behövs.

Vidare avstyrker utskottet motionsyrkanden om myndighetsfrågor inom den regionala utvecklingspolitiken med hänvisning till den pågående översynen av Glesbygdsverkets roll och uppdrag.

Utskottet behandlar i betänkandet även frågor om EG:s nuvarande struktur- och regionalpolitik. När det gäller de motionsyrkanden som bl.a. rör regelverket för företagsstöd har utskottet inte funnit skäl att föreslå något uttalande.

Med anledning av motionsyrkanden behandlar utskottet också frågan om EG:s framtida regionalpolitik (sammanhållningspolitik). Enligt utskottsmajoriteten (s, v) står det klart att det framöver kommer att krävas reformer av denna politik. För den demokratiska förankringen är det väsentligt att beslutsprocessen om den framtida sammanhållningspolitiken går framåt stegvis på det sätt som är planerat. Vägledande i de diskussioner som nu skall äga rum bör vara att insatserna i första hand skall skötas nationellt, regionalt eller lokalt. Inom EG:s sammanhållningspolitik kommer strukturfondsmedel att vara ett instrument även under nästa programperiod. Enligt utskottets mening bör huvuddelen av dessa medel gå till de nya medlemsstaterna, som har störst behov av stöd till ekonomisk och social utveckling. Utskottet vill i likhet med regeringen betona en allmän budgetrestriktivitet.

I en reservation (m, fp, kd, c, mp) erinras om att riksdagen för ett år sedan på utskottets förslag gjorde ett uttalande om vikten av reformering av EG:s framtida regionalpolitik. Med hänvisning till att regeringen har valt att i budgetpropositionen inte kommentera detta tillkännagivande av riksdagen anser reservanterna att det finns anledning att återigen göra ett uttalande av detta slag. Enligt reservanternas uppfattning bör sammanhållningspolitiken ändras och dess omfattning minskas. I de fall EU ekonomiskt skall stödja olika regioner för att därigenom gynna uthållig tillväxt och hållbar utveckling bör det vara fråga om regioner som ligger väsentligt under genomsnittet i unionen vad gäller levnadsstandard och medelinkomst. Sverige måste motverka att EU i en allt högre grad utvecklas till en transfereringsunion där medlemsländerna betalar in pengar till EU för att sedan få tillbaka dem i form av strukturstöd. Det bör därför, sägs det i reservationen, i första hand vara medlemsstaterna själva som ansvarar för sina regioner.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Innehållsförteckning.....	3
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	5
Redogörelse för ärendet	7
Ärendet och dess beredning	7
Utskottets överväganden	8
Inledning	8
Mål och resultat.....	9
Propositionen.....	9
Revisionens iakttagelser	11
Utskottets bedömning.....	11
Allmän inriktning av den regionala utvecklingspolitiken.....	11
Propositionen.....	11
Motionerna	14
Vissa kompletterande uppgifter.....	15
Mål och inriktning för den regionala utvecklingspolitiken.....	15
Stödformer.....	17
Utskottets ställningstagande	18
Myndighetsfrågor inom den regionala utvecklingspolitiken	20
Motionerna	20
Vissa kompletterande uppgifter.....	21
Utskottets ställningstagande	22
EG:s nuvarande struktur- och regionalpolitik	22
Propositionen.....	22
Motionerna	23
Vissa kompletterande uppgifter.....	24
Upprepade företagsstöd vid flytt	24
Likviditetsproblem för små kommuner	24
Utskottets ställningstagande	25
EG:s framtida sammanhållningspolitik	26
Motionerna	26
Vissa kompletterande uppgifter.....	26
Utskottets ställningstagande	29
Anslag m.m. inom utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling.....	30
Inledning	30
Allmänna regionalpolitiska åtgärder (33:1).....	31
Propositionen.....	31
Motionerna	33
Vissa kompletterande uppgifter.....	34
Landsbygdsån (33:2).....	36
Propositionen.....	36

Motionen.....	36
Vissa kompletterande uppgifter	36
Transportbidrag (33:3).....	37
Propositionen.....	37
Motionen.....	37
Vissa kompletterande uppgifter	38
Glesbygdsverket (33:4).....	38
Propositionen.....	38
Motionerna	39
Vissa kompletterande uppgifter	39
Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2000–2006 (33:5)	39
Propositionen.....	39
Regionalt och lokalt utvecklingsarbete.....	39
Motionen.....	39
Vissa kompletterande uppgifter	40
IT-infrastruktur: Regionala transportnät m.m. (37:1)	40
Propositionen.....	40
Motionerna	41
Utskottets ställningstagande	42
Reservationer.....	44
1. Allmän inriktning av den regionala utvecklingspolitiken (m, fp, kd, c).....	44
2. EG:s framtida sammanhållningspolitik (m, fp, kd, c, mp).....	45
Särskilda yttranden.....	47
1. Anslag m.m. inom utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling (m)	47
2. Anslag m.m. inom utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling (fp)	48
3. Anslag m.m. inom utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling (kd).....	49
4. Anslag m.m. inom utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling (c).....	50
Bilagor	
1. Förteckning över behandlade förslag.....	52
2. Regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag för år 2003 inom utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling	56

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Allmän inriktning av den regionala utvecklingspolitiken

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:N267 yrkandena 2, 3, 10, 14 och 20, 2002/03:N302 yrkande 22, 2002/03:N304 yrkande 1, 2002/03:N337, 2002/03:N345 yrkandena 12 och 21, 2002/03:N368 och 2002/03:N393 yrkande 1.

Reservation 1 (m, fp, kd, c)

2. Myndighetsfrågor inom den regionala utvecklingspolitiken

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:N239 och 2002/03:N265 yrkande 3.

3. EG:s nuvarande struktur- och regionalpolitik

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:N231, 2002/03:N283 och 2002/03:N365.

4. EG:s framtida sammanhållningspolitik

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:K432 yrkande 14, 2002/03:U323 yrkande 8 och 2002/03:N304 yrkande 15.

Reservation 2 (m, fp, kd, c, mp)

5. Anslag m.m. inom utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling

a) Riksdagen bemyndigar regeringen att under år 2003, i fråga om ramanslaget 33:1 Allmänna regionalpolitiska åtgärder, göra ekonomiska åtaganden som, inklusive tidigare gjorda åtaganden, innebär utgifter på högst 3 200 000 000 kr under åren 2004–2011. Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:1 utgiftsområde 19 punkt 1.

b) Riksdagen godkänner regeringens förslag om användningen av anslaget 33:1 Allmänna regionalpolitiska åtgärder. Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:1 utgiftsområde 19 punkt 2.

c) Riksdagen bemyndigar regeringen att under år 2003, i fråga om ramanslaget 33:5 Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2000–2006, göra ekonomiska åtaganden som, inklusive tidigare gjorda åtaganden, innebär utgifter på högst 4 500 000 000 kr under åren 2004–2008. Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:1 utgiftsområde 19 punkt 3.

d) Riksdagen bemyndigar regeringen att under år 2003, i fråga om ramanslaget 37:1 IT-infrastruktur: Regionala transportnät m.m., göra ekonomiska åtaganden som, inklusive tidigare gjorda åtaganden, innebär utgifter på högst 1 000 000 000 kr under åren 2004 och 2005. Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:1 utgiftsområde 19 punkt 4.

e) Riksdagen anvisar för budgetåret 2003 anslagen under utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling enligt regeringens förslag i bilaga 2. Därmed bifaller riksdagen proposition 2002/03:1 utgiftsområde 19 punkt 5.

f) Riksdagen avslår motionerna 2002/03:Fi232 yrkande 20 i denna del, 2002/03:N267 yrkande 22, 2002/03:N303 yrkande 2, 2002/03:N334, 2002/03:N352, 2002/03:N357 yrkande 1, 2002/03:N371 och 2002/03:N393 yrkande 9.

Stockholm den 28 november 2002

På näringsutskottets vägnar

Marie Granlund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Marie Granlund (s), Mikael Odenberg (m)*, Ingegerd Saarinen (mp), Nils-Göran Holmqvist (s), Eva Flyborg (fp)*, Ann-Marie Fagerström (s), Maria Larsson (kd)*, Karl Gustav Abramsson (s), Ola Sundell (m)*, Carina Adolfsson Elgestam (s), Yvonne Ångström (fp)*, Åsa Torstensson (c)*, Anne Ludvigsson (s), Ulla Löfgren (m)*, Lars Johansson (s), Reynoldh Furustrand (s) och Gunilla Wahlén (v).

* Har avstått från att delta i beslutet under punkt 5.

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas

dels proposition 2002/03:1 (budgetpropositionen) såvitt gäller utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling,

dels 20 motioner från allmänna motionstiden.

Förslagen i propositionen och i motionerna återges i bilaga 1. Regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag för år 2003 inom utgiftsområde 19 redovisas i bilaga 2.

Utskottets överväganden

Inledning

Under föregående riksmöte behandlade riksdagen propositionen om en politik för tillväxt och livskraft i hela landet (prop. 2001/02:4) samtidigt med regeringens budgetförslag för utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling jämte motioner. I utskottets betänkande 2001/02:NU2 togs upp frågor med anknytning till utgiftsområde 19 samt frågor rörande EG:s strukturfonder, medan övriga förslag och frågor behandlades i betänkande 2001/02:NU4. Det sistnämnda betänkandet inkluderade dels frågor om ett nytt politikområde för regionalpolitiken, dvs. den regionala utvecklingspolitiken, och nya mål och strategier, dels inriktningsfrågor av olika slag, bl.a. frågor om regioner och kommuner, kunskap och kompetens, företagsamhet och entreprenörskap, lokal utveckling och service samt åtgärder i län och regioner.

Utgångspunkten för detta betänkande är att ramen för utgiftsområde 19 är fastställd för år 2003. Riksdagen fattar den 4 december 2002 beslut om rammarna för de olika utgiftsområdena för år 2003 och om en preliminär fördelning av utgifter på utgiftsområdena för år 2004. Finansutskottets majoritet har den 21 november tillstyrkt regeringens förslag till ram för utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling (prop. 2002/03:1, bet. 2002/03:FiU1). Av tabellen i bilaga 2 framgår regeringens och de olika partiernas förslag till anslag under utgiftsområdet.

Betänkandet disponeras på följande sätt. Först kommer frågor om mål och resultatbedömning att redovisas. Därefter tar utskottet upp allmänna inriktningsfrågor inom den regionala utvecklingspolitiken, myndighetsfrågor och frågor rörande EG:s strukturfonder samt anslagsfrågor. En skillnad jämfört med tidigare är att frågor om nedsättning av socialavgifter från regionalpolitisk synpunkt detta år behandlas av socialförsäkringsutskottet tillika med andra socialavgiftsfrågor.

Övriga frågor om åtgärder för att utveckla olika regioner kommer utskottet att behandla under våren 2003. Bland dessa frågor ingår frågor om tillväxtavtal/tillväxtprogram, glesbygden, bl.a. rörande service och sektorssamordning, samt frågor om lokalisering av statlig verksamhet och om disposition av del av vattenkraftsvinsterna.

En nyhet är att de kommunala samverkansorganen (som varit möjliga att bilda från den 1 juli 2002) kan ta över delar av de uppgifter som länsstyrelsen har i dag. Samverkansorganet skall anmäla till regeringen om det vill ta över dessa uppgifter. Denna ordning medför att anslaget (33:1) Allmänna regionalpolitiska åtgärder skall fördelas mellan samverkansorgan och länsstyrelse i berörda län. Därutöver är avsikten att samverkansorganens kostnader för att följa upp åtgärder och effekter av utvecklingsarbetet skall finansieras genom omfördelning från samma anslag. Eftersom det i dagsläget inte är klart vilka samverkansorgan som kommer att ta över uppgifter från länsstyrelserna avi-

serar regeringen i budgetpropositionen att den återkommer till riksdagen under år 2003 i tilläggsbudget med förslag till justering avseende kostnader för uppföljningsarbetet.

Mål och resultat

Propositionen

Resultatredovisningen i budgetpropositionen anknyter till de mål för regionalpolitiken som gällde under år 2001. Dessa mål var att regionalpolitiken skall skapa förutsättningar för hållbar ekonomisk tillväxt, rättvisa och valfrihet, så att likvärdiga levnadsvillkor skapas för medborgarna i hela riket. Målet för den s.k. lilla regionalpolitiken (åtgärder inom utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling exklusive anslaget 37:1 IT-infrastruktur: Regionala transportnät) var att den främst skulle underlätta för näringslivet i regionalpolitiskt prioriterade områden att utvecklas så att det bidrar till att uppfylla målen för regionalpolitiken. För att nå målen vidtogs åtgärder inom många olika områden, främst inom politikområdena IT, tele och post, Landsbygdspolitik, Näringspolitik, Transportpolitik, Utbildningspolitik, Forskningspolitik och Arbetsmarknadspolitik.

Politiken var främst inriktad på att främja utvecklingen i regionalpolitiskt prioriterade områden, dvs. de nationella stödområdena A och B samt områden för EG:s strukturfondsprogram mål 1 och 2, och också på att främja utvecklingen i gles- och landsbygdsområden i hela landet.

Enligt regeringen är den långsiktiga regionala problembilden avseende bl.a. sysselsättningsutveckling och arbetslöshet förhållandevis oförändrad såtillvida att det är samma områden som under lång tid haft den mest ogynnsamma utvecklingen. Servicetillgången har under lång tid försämrats i dessa områden.

Resultatredovisningen i budgetpropositionen bygger främst på resultatindikatorer för olika regionalpolitiska delåtgärder. Till de *selektiva* regionalpolitiska stöden hör regionalt utvecklingsbidrag, landsbygdsstöd, småföretagsstöd (avskaffat från och med år 2002), sysselsättningsbidrag, såddfinansiering via länsstyrelser och självstyrelseorgan samt stöd till kommersiell service. Som resultatindikatorer nämns antal nya arbetstillfällen, genomsnittlig subvention per förväntad ny årsarbetskraft samt investeringar som beräknas bli delfinansierade av stöden. För det *generella* företagsstödet transportbidrag finns inga resultatindikatorer. Det generella stödet nedsatta socialavgifter fanns inte längre kvar men utgick retroaktivt under år 2001.

De resultat som redovisas i budgetpropositionen för de selektiva regionalpolitiska stöden och den regionalpolitiska projektverksamheten avser beviljade stöd under år 2001 och de förväntade resultaten i framtiden av dessa stöd. Beträffande de generella stöden och strukturfondsprojekten redovisas utgifterna relaterade till uppnådda effekter.

Totalt har beslut för 1 793 miljoner kronor fattats under år 2001 för selektiva regionalpolitiska stöd, regional projektverksamhet och medfinansiering av strukturfondsprogram. Nivån innebär en ökning med 343 miljoner kronor jämfört med år 2000, vilket i huvudsak förklaras av att medfinansieringen av strukturfondsprogrammen har ökat. För selektiva regionalpolitiska stöd (exklusive stöd till kommersiell service och såddfinansiering) i samband med investeringar har beslut fattats om totalt 868 miljoner kronor under år 2001. Enligt Verket för näringslivsutveckling (Nutek) beräknas detta stöd bidra till ca 6 375 nya arbetstillfällen inom främst stödområdena A och B. Den genomsnittliga subventionen per arbetstillfälle uppgick år 2001 till omkring 136 000 kronor, vilket motsvarar en ökning med ungefär 26 000 kronor sedan året innan. Investeringar i storleksordningen 2 770 miljoner kronor beräknas kunna delfinansieras med de selektiva företagsstöden.

Såddfinansiering har under år 2001 beviljats för ca 3 miljoner kronor till små och medelstora företag. Stödet förväntas ha betydelse för teknikbaserade företag i tidiga utvecklingsfaser. Såddfinansiering sker främst med andra medel än medel från regionalpolitiken.

Stöd till kommersiell service har under år 2001 beviljats för ca 43 miljoner kronor, vilket är en avsevärd ökning jämfört med stödet år 2000 (då stödet uppgick till 26 miljoner kronor). Enligt regeringen har stödet bidragit till att upprätthålla servicenivån i gles- och landsbygd.

Enligt gällande regelverk skall minst 40 % av de arbetstillfällen som tillkommer till följd av de selektiva regionalpolitiska stöden förbehållas vardera könet. Enligt regeringens resultatbedömning är detta villkor i stort sett uppnått beträffande regionala utvecklingsbidrag, där 38 % av de nya arbetstillfällena beräknas tillfalla kvinnor. För landsbygdsstödet har andelen kvinnliga arbetstillfällen emellertid minskat från 40 till 36 % och för småföretagsstödet från 35 till 28 %. Villkoret är alltså inte uppfyllt för dessa stödformer.

Utgifterna för de generella företagsstöden år 2001 uppgick till 387 miljoner kronor. Av dessa avsåg 378 miljoner kronor utbetalda transportbidrag medan resterande ca 9 miljoner kronor avsåg retroaktiva utbetalningar avseende nedsatta socialavgifter. Enligt regeringens bedömning har transportbidraget medverkat till att på olika sätt kompensera företagen i de regionalpolitiskt prioriterade områdena för bl.a. långa transporter och merkostnader på grund av det geografiska läget. Sysselsättningen bedöms därför i högre utsträckning ha kunnat upprätthållas i dessa företag än vad som annars skulle ha varit möjligt.

Mot bakgrund av tillgängliga rapporter gör regeringen bedömningen att insatserna inom strukturfondsprogrammen under programperioden 1995–1999 har bidragit till en positiv utveckling i berörda regioner.

Målet för den nya regionala utvecklingspolitiken, som riksdagen fattade beslut om under hösten 2001, är väl fungerande och hållbara lokala arbetsmarknadsregioner med en god service i alla delar av landet (bet. 2001/02:NU4). Enligt regeringen bör effekterna i framtiden vara möjliga att redovisa i förhållande till de statliga insatserna på politikområdet. Dessa effekter bör kunna avläsas utifrån ett ekonomiskt, ekologiskt och socialt per-

spektiv enligt vad som står i propositionen. Med väl fungerande lokala arbetsmarknadsregioner avses att de är så attraktiva för människor och företag att det är möjligt att ta till vara den potential och livskraft som finns i alla regioner. Möjliga indikatorer kan vara sysselsättningsgraden och den regionala lönesumman. Med hållbara regioner avses att politiken skall bidra till att nuvarande och kommande generationer kan erbjudas sunda ekonomiska, sociala och ekologiska förhållanden. De ekonomiska och sociala effekterna bör avläsas i hur väl lokala arbetsmarknadsregioner har utvecklats i termer av främst ekonomisk tillväxt och ökad sysselsättning. Avläsning skall kunna göras beträffande hur väl åtgärderna lyckas uppnå de nationella jämställdhetsmålen och miljö kvalitetsmålen. Effekterna av politiken vad beträffar servicenivån bör främst avläsas i förändringar av servicetillgängligheten. För att underlätta den framtida resultatredovisningen har politikområdet fr.o.m. år 2002 delats upp i tre verksamhetsområden, nämligen kapitalförsörjning, programlagda utvecklingsprojekt och kommersiell service. I budgetpropositionen för år 2004 avser regeringen att ge en resultatredovisning av den nya politiken utifrån denna indelning.

Revisionens iakttagelser

I budgetpropositionen (s. 33) redovisas att Riksrevisionsverket i sin årliga rapport till regeringen inte haft någon invändning i revisionsberättelsen för år 2001 avseende Glesbygdverket.

Utskottets bedömning

Med hänsyn till att politiken är under omläggning och att en resultatredovisning utgående från det nya målet och de nya resultatindikatorerna kommer att kunna göras först under år 2003, avstår utskottet från att göra en bedömning av regeringens resultatredovisning i detta sammanhang.

Allmän inriktning av den regionala utvecklingspolitiken

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om inriktningen av den regionala utvecklingspolitiken. Utskottet står fast vid den politik som beslutades föregående år och anser inte att motionskraven kan ligga till grund för en förändrad inriktning. *Jämför reservation 1 (m, fp, kd, c).*

Propositionen

Regionalpolitiken har fr.o.m. år 2002 omvandlats till en politik för hållbar regional utveckling i alla delar av landet. Politikområdet Regionalpolitik och

verksamhetsområdet regional näringspolitik inom Näringspolitiken har slagits samman och bildar ett nytt politikområde: Regional utvecklingspolitik. Enligt regeringen finns det så starka kopplingar mellan dessa att en samlad politik blir mer effektiv.

Geografiskt syftade den tidigare regionalpolitiken främst till att främja utvecklingen i vissa prioriterade områden medan den regionala näringspolitiken gällde hela landet. Den nya regionala utvecklingspolitiken har inte några geografiska avgränsningar. Motivet för att bedriva en regional utvecklingspolitik i alla delar av landet är bl.a. insikten att den nationella tillväxten utgörs av summan av den tillväxt som skapas lokalt och regionalt. Den samlade nationella tillväxten är således delvis avhängig av hur väl lokala och regionala förutsättningar tas till vara.

Syftet är enligt regeringen att etablera och utveckla en sammanhållen politik för alla delar av landet som kan anpassas till regionala skillnader och förutsättningar. Även fortsättningsvis kommer det att behövas riktade åtgärder för geografiskt avgränsade områden, som ur ett nationellt perspektiv bedöms ha särskilda behov.

Som nämnts ovan är målet för den regionala utvecklingspolitiken väl fungerande och hållbara lokala arbetsmarknadsregioner med en god servicenivå i alla delar av landet. Att politiken är hållbar betyder, som tidigare nämnts, att den skall bidra till att nuvarande och kommande generationer kan erbjudas sunda ekonomiska, sociala och ekologiska förhållanden. I detta perspektiv inkluderas bl.a. de nationella jämställdhetsmålen och miljö kvalitetsmålen.

De regionala tillväxtprogrammen, som avses starta år 2004, skall utgöra den administrativa basen i arbetet för att uppnå målet. Liksom i fråga om tillväxtavtalen skall näringslivets behov vara vägledande.

När det gäller direkt företagsinriktade åtgärder är det regeringens principiella inställning att det i ett längre perspektiv är angeläget att reducera användningen av olika bidrag. När behov av marknadskompletterande finansieringsinsatser föreligger, bör möjligheterna prövas att främst använda former som innebär att återbetalning av kapitalet sker. Regeringens principiella inställning är att företagsstöd, i form av selektiva bidrag, främst skall användas i de områden som har de största geografiska nackdelarna, dvs. främst stödområde A. Riksdagen har därför fr.o.m. år 2002 på regeringens förslag avvecklat dels småföretagsstödet, dels stödformen lån till privata regionala investmentbolag.

Inriktningen och beslutsformerna avseende de regionala utvecklingspolitiska företagsstöden skall ses över och utvecklas, informeras det i propositionen. Bland annat har en informell arbetsgrupp med uppgift att göra en översyn av dessa stödformer utsetts. I översynen skall jämställdhetsperspektivet särskilt analyseras och beaktas. Regeringen har vidare i juni 2002 givit Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS) i uppdrag att utvärdera sysselsättningsbidragets effekter i förhållande till stödformens syften, mål och utgifter.

När det gäller nationella stödområden har EG-kommissionen godkänt att Sverige får ha nationella stödområden som omfattar 15,9 % av befolkningen. Detta är en låg andel i jämförelse med andra medlemsländer.

Engagemanget på den lokala och regionala nivån är en avgörande faktor för en positiv utveckling, säger regeringen (s. 16) med anledning av erfarenheterna från försöksverksamheten med ändrad regional ansvarsfördelning, tillväxtavtalsarbetet m.m. Det finns därför goda skäl att genomföra en politik inom vilken den regionala nivån lyfts fram som en arena för samarbete mellan staten och kommuner, landsting, näringsliv och organisationer.

Det är i samtliga län, förutom Skåne och Västra Götalands län, möjligt att bilda kommunala samverkansorgan från den 1 juli 2002 (prop. 2001/02:7, bet. 2001/02:KU7). Tidigast den 1 januari 2003 kan dessa, som tidigare nämnts, ta över uppgifter från länsstyrelserna. Bland annat kan de överta utarbetande av program för länets utveckling och samordning av utvecklingsinsatser i länet för genomförandet av programmet, beslut om användningen av vissa statliga medel för regional utveckling, emottagande och beredande av ansökningar om bidrag från EG:s strukturfonder avseende mål 1 och mål 2 samt beslut om länsplan för regional infrastruktur. De kommunala samverkansorganen avses även få huvudansvaret för utarbetandet och genomförandet av de kommande regionala tillväxtprogrammen.

I ett avsnitt om politikens framtida inriktning nämner regeringen (s. 17) bl.a. följande utredningar, program och insatser som – om inget annat sägs – bedrivs under perioden 2002–2004:

- ett nationellt program för utveckling av innovationssystem och kluster,
- ett program för utveckling av det nationella träklustret,
- ett program för ökad innovationskraft inom de mineralutvinnande branscherna,
- ett program för att stimulera ökad innovationskraft inom turistnäringen,
- ett program med syfte att öka användningen av modern informationsteknik i företag lokaliserade inom stödområde A,
- ett program för insatser med strategisk inriktning att långsiktigt stärka lokal näringslivsutveckling,
- ett nationellt program för entreprenörskap,
- lokala program för entreprenörskap och lokalt utvecklingsarbete,
- lokala utvecklingsprogram för kommersiell service fr.o.m. år 2004,
- uppdrag till Konsumentverket att utveckla och testa nya lösningar inom det kommersiella serviceområdet,
- en utredning med uppdrag att föreslå åtgärder för att stödja verksamheten med bil- och komponenttester avseende klustret i övre Norrlands inland,
- särskilda delegationer med tidsbegränsade mandat att i dialog med regionala och lokala aktörer långsiktigt stärka utvecklingen inom de mest utsatta lokala arbetsmarknadsregionerna i norra Sveriges inland respektive delar av Bergslagen, Värmland och Dalsland,
- uppdrag till Glesbygdsverket att kartlägga förekomsten av och verksamheten vid lärocentrum; uppdraget skall redovisas senast i november 2002.

Motionerna

I motion 2002/03:N337 (s) anføres att de regionalpolitiska stöden har varit ett bra instrument för att stimulera företagen i Norrlands inland att genomföra investeringar. Även andra delar inom stödområdet har kunnat utvecklas med hjälp av stöden. Enligt motionärerna har stöden definitivt kunnat bromsa takten i utflyttningen från inlandet och därmed bidragit till att servicen kunnat bibehållas på rimlig nivå.

De stödformer som för närvarande finns i den regionalpolitiska arsenalen bör finnas kvar även under den överblickbara framtiden, menar motionärerna som står bakom motion 2002/03:N368 (s). Enbart generella åtgärder från samhällets sida kommer inte att räcka till; det behövs ibland extra insatser för att en företagsetablering skall komma till stånd. Det krävs en kraftfull regional utvecklingspolitik med en jämnare fördelning av tillväxtens effekter i fråga om service, arbete och miljö, utökade resurser för högskoleutbildning, bättre tillgång till riskkapital, bättre kommunikationer, statliga resurser för bredbandsutbyggnad m.m., anser motionärerna.

I kommittémotion 2002/03:N304 (m) anför motionärerna att den hittills förda regionalpolitiken med riktade stöd till svaga regioner inte har gett några bestående positiva resultat. De hänvisar till slutsatserna i den regionalpolitiska utredningen (SOU 2000:87) och menar att selektiva stöd i sig har negativa effekter samt att de hanteras på ett sådant sätt att de bidrar till att konservera näringsstrukturen och förhindrar en utveckling. Politiken bör enligt motionärerna utgå från människors egna initiativ och ansvar, såväl för sig själva som för sin hembygd. Varje region och varje bygd har sin styrka som bäst kan tas till vara genom lokala initiativ. Företagandet är tillväxtens motor och därför bör politiken underlätta för företagandet.

Folkpartiets regionalpolitik genomsyras av ett underifrånperspektiv som tar sin utgångspunkt i den enskilda individen, sägs det i motion 2002/03:N267 (fp). Motionärerna förordar en ny inriktning av regionalpolitiken som innebär en övergång till lokal mobiliseringspolitik. Varje region har sina styrkor och möjligheter som endast kan tas till vara genom lokala initiativ. Dock kan mobilisering av lokala resurser aldrig kommenderas fram genom politiska beslut. Tyngdpunkten ligger i decentralisering, nyetableringar, bra villkor för småföretag och lokal samverkan. På många mindre orter har småföretagen en stor betydelse för att skapa livskraft i bygden och ”företagarandan” utgör en del av kulturen. En politik som gynnar mindre företag är en politik som säkerställer möjligheter till sysselsättning och utkomst på landsbygden, menar motionärerna. Även när det gäller stödområdesfrågor måste ett underifrånperspektiv anläggas. Enligt motionärerna måste länen få mer att säga till om. De direkta selektiva regionalpolitiska stöden bör avvecklas så långt det är möjligt. Generella satsningar i hela Sverige på främst ett bättre klimat för företagssamhet, kommunikations-, utbildnings- och kulturområdena är ett bättre alternativ. Folkpartiet ser med oro på utspädningen av de regionalpolitiska stöden till allt större områden i landet.

I motionen föreslås vidare att ett särskilt anslag inrättas i statsbudgeten för upphandling av grundläggande samhällsservice i regionalpolitiskt utsatta områden. Upphandlingen bör göras regionalt med de regionala beslutsorganen som huvudman. Motionärerna ser gärna att det är privata entreprenörer som får sköta den upphandlade verksamheten.

I motion 2002/03:N393 (kd) redovisas kristdemokratiska principer för regional utveckling. Politikens främsta uppgift är att bidra till utvecklingen av livskraftiga regioner i hela landet; sådana byggs när människor samverkar lokalt i ett underifrånperspektiv. I första hand underlättas utvecklingen genom generella åtgärder som syftar till att ge goda förutsättningar för näringslivet. Målet är att hela Sverige skall leva och att varje kommun skall vara ett fungerande samhälle. Lands- och glesbygden kännetecknas av småföretagande. Kristdemokraterna förespråkar småskalighet med tillgång till service, fungerande kommunikationer och en god miljö.

Centerpartiet hävdar i motion 2002/03:N345 att växtkraft bäst skapas underifrån. Först då kan den lokala utvecklingen ta fart. En stabil och långsiktig tillväxt som ger resurser till den gemensamma välfärden kan bara skapas när hela landet står bakom. Bidragstänkandet inom regionalpolitiken är förbi. Det bör tydliggöras att ansvaret för utveckling måste ske på lokal och regional nivå och att utveckling inte kan kommenderas fram genom centrala beslut. En översyn behövs av hur det regionalpolitiska stödet fungerar och betalas ut. En sådan översyn bör kunna leda till att resurser frigörs för regionala och lokala utvecklingsresurser. Regionerna bör ges större frihet att styra sin egen utveckling, både när det gäller tillväxtprogram och mätning av resultat. Ansvaret för att resurserna används på ett bra sätt skall utkrävas av väljarna och inte av regeringen eller några institutioner.

I motion 2002/03:N302 (mp) anför motionärerna att ett av de viktigaste regionalpolitiska målen är att förbättra regionernas ekonomiska styrka och självständighet och att inte göra dem beroende av regionalekonomiskt stöd. De betonar vikten av att regionen utnyttjar sina komparativa fördelar och mobiliserar kreativiteten bland regionens företag, organisationer, föreningar och boende. Ökad självorganisering, decentralisering och självförvaltning behövs. Ett sätt att stödja decentraliseringen är att ge lokala krafter ökat inflytande över utvecklingen på lokal och regional nivå och tilldela regionens invånare ökad makt över de regionalpolitiska medlen.

Vissa kompletterande uppgifter

Mål och inriktning för den regionala utvecklingspolitiken

De senaste årens omfattande omprövning av regionalpolitiken och det nya målet välkomnades av utskottet hösten 2001 (bet. 2001/02:NU4). Inte minst mot bakgrund av osäkerheten om konjunkturutvecklingen ansåg utskottet att det är viktigt med ett relevant underlag för att kunna nå fram till målet om väl fungerande och hållbara lokala arbetsmarknadsregioner (LA-regioner). Utskottet konstaterade att de flesta LA-regioner kommer att få se sin befolkning

minska, samtidigt som andelen äldre ökar. Dessa prognosfakta talade enligt utskottets mening för att målet bör omfatta tillväxt i alla regioner. Samtidigt är det nödvändigt även fortsättningsvis att särskilt stimulera tillväxten i vissa regionalpolitiskt prioriterade områden, t.ex. områden med permanenta lägesnackdelar.

Utskottet välkomnade också att det nya målet för den regionala utvecklingspolitiken inkluderar att servicenivån skall vara god i alla delar av landet. De framtida regionala tillväxtprogrammen kommer att utgöra en bas i det långsiktiga arbetet för en hållbar regional utveckling. Utskottet förutsatte en nära samverkan med annan planering, t.ex. den långsiktiga planeringsprocessen för infrastrukturinvesteringar och strukturfondsprogram. Vidare instämde utskottet i regeringens bedömning att målen om ekologisk hållbarhet och jämställdhet bör komma bättre till uttryck i det fortsatta arbetet.

Riksdagen behandlade under våren 2002 en proposition om demokrati för det nya seklet (prop. 2001/02:80, 2001/02:KU14) innehållande bl.a. vissa frågor av betydelse för underifrånperspektivet och stärkande av den lokala nivån. Målen för en aktiv demokratipolitik är bl.a. att medborgarna skall ha bättre möjligheter att delta i och påverka den politiska processen samt att medborgarnas möjligheter att påverka skall bli mer jämlika än i dag. En av ändringarna är att kommunfullmäktige fr.o.m. den 1 juli 2002 kan besluta om att medborgarna får väcka förslag i fullmäktige (medborgarförslag). På en punkt gjorde riksdagen ett tillkännagivande till regeringen. Det rörde frågan om ett s.k. folkiniciativ för att åstadkomma en kommunal folkomröstning. Enligt konstitutionsutskottet bör den fortsatta beredningen av frågan i Rege-ringskansliet syfta till att folkomröstning *skall* hållas om 10 % av de röstberättigade begär det.

När det gäller uppgifts- och ansvarsfördelningen mellan de olika nivåerna i samhällsorganisationen informerade statsminister Göran Persson i regeringsförklaringen i oktober 2002 om att en parlamentarisk utredning i frågan kommer att tillsättas. Enligt uppgift är ambitionen att en utredning med ett omfattande uppdrag kommer att tillsättas i början av år 2003. Direktiven är under utarbetande. Uppgiftsfördelningen och avgränsningarna mellan den statliga nivån, landstingen och kommunerna kommer att vara grundläggande i utredningsuppdraget. En viktig aspekt kan vara att se på den nuvarande samhällsorganisationens förutsättningar att klara välfärdsåtagandena i perspektivet av de stora samhällsförändringar som det svenska samhället genomgår. Bland annat kan nämnas de demografiska förändringarna och förhållanden som sammanhänger med EU-medlemskapet.

Upplysningsvis kan redovisas att folkmängden minskade i 12 av Sveriges 21 län under år 2001. Befolkningen i skogslänen, till vilka räknas Värmlands, Dalarnas, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, minskade från drygt 1 720 000 personer i början av året till ca 1 712 000 personer i slutet av året. Av Norrlandslänens 54 kommuner var det bara 5 kommuner som ökade sin folkmängd under år 2001, nämligen Gävle, Umeå, Luleå, Östersund och Piteå.

Stödformer

När det gäller synen på och utformningen av regionalpolitiska stöd, pågår utredningsarbeten enligt flera linjer.

I november 2001 beslutade regeringen att tillkalla en särskild utredare (f.d. landshövding Ulf Lönnqvist) för att se över *insatserna för tillväxt och företagsutveckling på regional nivå*. I direktiven (dir. 2001:103) konstateras att en mängd aktörer, på olika nivåer, har skapats för att främja näringslivets utveckling genom information, rådgivning, utbildning och finansiering. Systemet är invecklat och delvis överlappande. Detta innebär svårigheter att styra och följa upp insatserna och att använda de samlade resurserna på ett kostnadseffektivt sätt.

Utredaren överlämnade betänkandet Företagsutveckling på regional nivå (SOU 2002:101) till näringsminister Leif Pagrotsky i början av november 2002. Bland annat föreslås att Almi Företagspartner AB också fortsättningsvis skall vara ett fristående bolag, helägt av staten. De regionala Almibolagen bör förbli dotterbolag, och det bör inte läggas några nya myndighetsuppgifter på dessa, enligt utredaren. Han anser att det inte är möjligt att minska antalet stödformer. I syfte att förenkla för företagarna föreslås att de bara skall behöva ha *en* kontakt i sitt län (länets s.k. brevlåda) för att framföra alla ansökningar, förfrågningar och andra önskemål, vilka sedan får hanteras av länsstyrelser, länsarbetsnämnd och Almibolag.

Vidare förordas en kraftsamling för att klara finansieringen av de tidigaste skedena i innovations- och företagsutveckling. Enligt förslaget skall 500 miljoner kronor tas ur Almis lånefond och sättas av till en särskild fond för sådd- och innovationslån i tidiga skeden, vilken skall förvaltas av Almi. Även medel från anslaget 33:1 under utgiftsområde 19 bör kunna användas till sådana insatser. Enligt utredaren kan härutöver ca 50 miljoner kronor tas av medel som används för medfinansiering av EU-medel i de två utfasningsområdena Södra Sverige och Västra Götaland, och vidare kan 150 miljoner kronor av anslaget 33:1 i övrigt öronmärkas för sådd- och innovationsfinansiering.

En särskild översyn av stödformerna görs av en informell arbetsgrupp inom Näringsdepartementet. Även företrädare för Nutek, Riksrevisionsverket (RRV) och länen ingår i arbetsgruppen.

Bakgrunden är att RRV i rapporten Företagsstöd – kvalitet i beslutsprocessen (RRV 2001:22) till regeringen har lämnat olika förslag till hur kvaliteten i beslutsprocessen kring de regionalpolitiska företagsstöden kan förbättras. Enligt RRV:s uppfattning är riktlinjerna för stödgivningen så allmänt hållna att flertalet ansökningar mer eller mindre faller inom policyns ram. Vidare handläggs stödärendena i tur och ordning, vilket medför att stödansökningarna inte kan ställas mot varandra. Om det inkommer fler ansökningar än förväntat, är det RRV:s iakttagelse att länsstyrelserna inte förmår att prioritera, utan i stället generellt sänker bidragsnivåerna så att fler företag kan få stöd.

RRV föreslår bl.a. att varje länsstyrelse samlar riktlinjer och policyuttalanden för företagsstöd i *ett* dokument.

Enligt uppgift syftar arbetsgruppen till att skapa ett kvalitetssäkringssystem. Hur rapporteringen av projektet kommer att ske finns det för närvarande ingen uppgift om.

Sysselsättningsbidraget ses för närvarande över av ITPS enligt uppdrag från regeringen. Uppdraget, som gavs i juni 2002, syftar till att utvärdera sysselsättningsbidragets effekter i förhållande till stödformens syften, mål och utgifter. ITPS skall, vad avser arbetsmarknadspolitiska aspekter, samråda med Institutet för arbetsmarknadspolitiska utvärderingar (IFAU). I bakgrundsbeskrivningen nämns att sysselsättningsbidragen i stor utsträckning var en generell bidragsform fram till år 1998, då reglerna ändrades så att bidraget blev mer selektivt. Vidare refereras den regionalpolitiska utredningens (SOU 2000:87) bedömning att det är mycket som talar för att de selektiva stöden till stor del har en konserverande effekt och därmed har hämmat den långsiktiga utvecklingen. Merparten av remissinstanserna anser att sysselsättningsbidraget är ett framgångsrikt instrument.

ITPS skall utvärdera stödformens effekter och analysera i vilka avseenden bidragets utformning, bl.a. omläggningen till ett selektivt stöd, har inneburit för- och nackdelar. Med effekter avses i detta sammanhang t.ex. ekonomisk tillväxt och ökad sysselsättning, inverkan på den regionala utvecklingen och på konkurrens samt på näringslivets strukturomvandling. Analyser skall göras av om bidraget, före och efter regeländringen år 1998, medfört ökad förnyelse. Vidare skall bidragets betydelse för den regionala och lokala utvecklingen och för företagets beslut om nyanställningar m.m. analyseras. Uppdraget skall redovisas till Regeringskansliet senast den 1 april 2003.

Utskottets ställningstagande

De senaste årens omfattande omprövning av regionalpolitiken, vilken resulterat i en regional utvecklingspolitik för hela landet, välkomnades av utskottet föregående år (bet. 2001/02:NU4). Utskottet ställde sig positivt till såväl det nya målet som de nya resultatindikatorerna. I de grundläggande inriktningsfrågorna, vilka refererats ovan, står utskottet fast vid den uppfattning som redovisades hösten 2001.

År 2002 började den regionala utvecklingspolitiken genomföras. I nästa års budgetproposition, avseende år 2004, kommer för första gången resultaten avseende den nya politiken att kunna avläsas. Enligt utskottets uppfattning är det positivt att den regionala utvecklingspolitiken på ett mer systematiskt sätt kommer att kunna följas upp och avläsas, bl.a. när det gäller ekonomisk tillväxt, sysselsättning och indikatorer som kan stämmas av mot de nationella jämställdhetsmålen och miljökvalitetsmålen. Inte minst anser utskottet att det är viktigt att riksdagen får en bättre resultatinformation och ett säkrare beslutsunderlag.

När det gäller synen på den regionala utvecklingspolitiken anser utskottet, i likhet med regeringen, att engagemanget på den lokala och regionala nivån

är en avgörande faktor för en positiv utveckling. Denna inställning gäller också i fråga om försöksverksamheten med självstyrelseorgan eller de kommunala samverkansorganen. Såväl självstyrelseorganen som samverkansorganen skall besluta om användningen av anslagsmedel enligt samma riktlinjer som gäller för länsstyrelserna. I fråga om samverkansorganen är uppdelningen av uppgifter och ansvar mellan dessa organ och länsstyrelserna inte helt avgjord (se avsnittet Allmänna regionalpolitiska åtgärder). Självklart är uppföljning av dessa nya arbets- och beslutsformer av stor vikt.

I detta sammanhang förtjänar även att nämnas de lokala programmen för entreprenörskap och lokalt utvecklingsarbete. Programmen skall utarbetas inom ramen för breda partnerskap på lokal nivå. Beträffande det lokala utvecklingsarbetet anser utskottet att det är positivt att så många initiativ har tagits av lokala utvecklingsgrupper, hembygdsföreningar och kulturföreningar för att få den egna bygden att överleva och utvecklas och för att skapa förutsättningar för sysselsättning.

Också i flertalet av de här aktuella motionerna betonas den lokala nivåns och de lokala initiativens betydelse. Varje region och varje bygd har sin styrka och sina möjligheter, menar motionärerna. Utskottet har inte någon motsatt uppfattning på denna punkt utan menar att utveckling kommer till stånd genom ett samspel mellan insatser på den lokala, regionala och centrala nivån. Inte minst kommer detta att gälla i fråga om de regionala tillväxtprogrammen som skall utgöra en bas i det långsiktiga arbetet för en hållbar regional utveckling. Att även kulturen spelar en viktig roll är uppenbart. Vidare planeras, som tidigare nämnts, en utredning om kompetensfördelningen mellan den statliga, landstingskommunala och kommunala nivån.

Enligt utskottet bör den uthålliga tillväxtens betydelse och därmed även miljöpolitiken och jämställdhetspolitiken som uthålliga tillväxtfaktorer betonas. I likhet med de uppfattningar som framförs i ett flertal motioner anser utskottet att företagsamheten är ytterst väsentlig för den regionala utvecklingen och för att främja sysselsättningen på landsbygden. Det kan erinras om att regeringen nyligen fattat beslut om ett nationellt program för entreprenörskap bland unga. Programmet, som genomförs mellan åren 2002 och 2004, skall bidra till att det skapas positiva attityder till entreprenörskap och till nyföretagande. Vidare kan påminnas om den särskilda regionala stimulansen för småföretag i stödområde A, vilken syftar till att stimulera småföretagandet i de delar av landet som har de största geografiska lägesnackdelarna (prop. 2001/02:45, bet. 2001/02:SkU12). Även EG:s strukturfondsprogram, regional projektverksamhet och de regionalt utvecklingspolitiska företagsstöden syftar till att främja nyföretagande, företagsutveckling och företagets innovationsförmåga. Utskottet ser positivt på att förstärkta jämställdhetsinsatser kommer att bedrivas inom ramen för olika åtgärder.

Utskottet vidhåller den syn på företagsstöden som redovisades föregående år (bet. 2001/02:NU4 s. 76), nämligen att det på sikt är angeläget att minska användningen av olika bidrag inom den regionala utvecklingspolitiken. Statens insatser bör i stället inriktas på att utveckla system för kapitalförsörjning och att främja rådgivning och nätverksbyggande. Det blir dock fråga om en

successiv förskjutning eftersom företag som uppbär bidrag i enlighet med dagens regler måste ha rimliga förutsättningar att förutse konsekvenserna av sina investeringar, anställningar eller lokaliseringar. Även den av utskottet framförda uppfattningen att alla nu befintliga stödformer kontinuerligt bör ifrågasättas, och med vissa intervaller utvärderas, är alltså giltig. Mot den bakgrunden har utskottet – i likhet med motionärerna bakom motion 2002/03:N345 (c) – uppfattningen att det är väsentligt att inriktningen och beslutsformerna avseende de regionala utvecklingspolitiska företagsstöden ses över. Utskottet ställer sig emellertid inte bakom motionärernas uppfattning om det förväntade resultatet av en sådan översyn.

De aktuella motionsönskemålen i fråga om företagsstöden anser utskottet inte kan ligga till grund för en förändrad politik. Med hänsyn till att de långsiktiga regionala problemens svårighetsgrad utgör den huvudsakliga fördelningsnyckeln för medelsfördelningen över landet av anslaget (33:1) Allmänna regionalpolitiska åtgärder inom utgiftsområde 19 har utskottet inte någon förståelse för den i motion 2002/03:N267 (fp) manifesterade oron för ”utspädningen” av de regionalpolitiska stöden till allt större delar i landet. Utskottet delar inte heller uppfattningen i nämnda motion om önskvärdheten av ett nytt anslag i statsbudgeten för upphandling av grundläggande samhällsservice i regionalpolitiskt utsatta områden.

Utskottet vill slutligen erinra om att det inte i första hand är åtgärderna inom utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling som bidrar till att uppfylla målen inom den regionala utvecklingspolitiken, utan regionalpolitiska hänsynstaganden inom andra politikområden.

Med hänvisning till vad som anförts anser utskottet att riksdagen bör avslå här behandlade motionsyrkanden.

Myndighetsfrågor inom den regionala utvecklingspolitiken

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om myndighetsfrågor inom den regionala utvecklingspolitiken med hänvisning till pågående översyn av Glesbygdsvverkets roll och uppdrag.

Motionerna

I två motioner, 2002/03:N239 (fp) och 2002/03:N265 (fp), föreslås inrättande av en glesbygdombudsman. Glesbygdsvverket fyller en funktion men en förstärkning behövs, anser motionärerna. Enligt vad som sägs i förstnämnda motion bör det undersökas om glesbygdombudsmannen kan knytas till Glesbygdsvverket. Såväl en enskild person som ett företag, en kommun eller ett landsting, som anser att staten inte fullgör sina skyldigheter t.ex. när det gäller

grundservice i samhället, bör kunna anmäla detta till glesbygdsombudsmannen.

Vissa kompletterande uppgifter

Glesbygdsverkets uppgift är i dag att främst genom påverkan på olika samhällssektorer verka för goda levnadsförhållanden och utvecklingsmöjligheter för glesbygds- och landsbygdsbefolkningen i olika delar av landet med tyngdpunkten i skogslänens inre delar samt i skärgårdsområdena. I myndighetens uppgift ligger också att verka för sektorssamordning mellan centrala myndigheter och statliga bolag.

I propositionen rörande regional utvecklingspolitik (prop. 2001/02: 4 s. 190) gjorde regeringen bedömningen att Glesbygdsverkets roll inom den nya politiken för regional utveckling bör utvecklas och tydliggöras. Det kan finnas skäl att Glesbygdsverkets uppgifter fokuseras mera, menade regeringen. Vidare aviserades att regeringen, efter en översyn, skulle återkomma till riksdagen med förslag till hur Glesbygdsverkets verksamhet kan förändras för att bättre kunna stödja den nya politiken.

Riksdagens revisorer avlämnade under hösten 2001 ett förslag (2001/02: RR4) om att Glesbygdsverkets roll i regionalpolitiken bör ses över. Bland annat anser revisorerna att den geografiska avgränsningen av Glesbygdsverkets uppdrag bör förtydligas och att ansvaret för utvecklings- och uppföljningsinsatser av stödet till kommersiell service bör renodlas. Ett annat problem som revisorerna påtalar gäller den definition som Glesbygdsverket i dag använder sig av för att beteckna gles- och landsbygd.

Såväl Riksdagens revisorers förslag som motionsförslag om olika myndighetsfrågor på det regionalpolitiska området behandlades föregående år av utskottet i budgetbetänkandet om regional utjämning och utveckling, utgiftsområde 19 (bet. 2001/02:NU2). Utskottet förklarade i betänkandet att det är positivt till en översyn av Glesbygdsverket och menade att revisorernas granskning av Glesbygdsverket påvisat att en sådan är angelägen. Med hänsyn till den aviserade översynen avstyrkte utskottet Riksdagens revisorers förslag samt de i detta sammanhang aktuella motionsyrkandena.

Det kan vidare redovisas att ansvaret för kommersiell service nu har renodlats på så sätt att hela ansvaret för detta område har samlats hos Konsumentverket. Bland annat har Konsumentverket getts i uppdrag att utveckla och testa nya lösningar inom det kommersiella serviceområdet under en treårsperiod med början år 2002.

Vid ett regeringssammanträde i augusti 2002 tillkallades en särskild utredare för att genomföra en översyn av Glesbygdsverkets roll och uppdrag inom den nya regionala utvecklingspolitik som riksdagen beslutat om (dir. 2002:112). Utredaren (docent Erik Westholm) skall analysera vilken roll myndigheten bör ha i genomförandet av den nya politiken, hur myndighetens uppdrag kan förändras för att samverka med den nya politiken, om det är ändamålsenligt med myndighetens nuvarande geografiska prioriteringar och indelning av gles- och landsbygdsområden samt lämna förslag till eventuella

förändringar av dessa. Vidare skall utredaren – om så föranleds av översynen – föreslå dels förändringar av myndighetsstrukturen för den regionala utvecklingspolitiken, dels nya tydliga, mätbara och uppföljningsbara mål för myndighetens verksamhet.

I uppdraget ligger att analysera förhållandet mellan Glesbygdsvverkets och Jordbruksverkets uppgifter och vid behov lämna förslag för att tydliggöra ansvarsfördelningen dem emellan. Landsbygdspolitikens ökade betydelse inom EU:s gemensamma jordbrukspolitik skall beaktas. Dessutom skall utredaren analysera Glesbygdsvverkets roll i relation till övriga centrala myndigheter av särskild betydelse för genomförandet av den regionala utvecklingspolitiken, främst Nutek och ITPS. Uppdraget skall redovisas senast den 28 februari 2003.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har flera gånger tidigare framhållit att det är av stor vikt att myndighetsorganisationen på det regionalpolitiska området fungerar effektivt. Från och med år 2002 har politikområdet omformats till en regional utvecklingspolitik. Politiken har genomgått stora förändringar sedan Glesbygdsvverket inrättades i början av 1990-talet, och myndighetens roll har efterhand kommit att ändras utan att en mer djupgående genomgång av myndighetens verksamhet har genomförts. Mot denna bakgrund anser utskottet att det är positivt att en översyn av Glesbygdsvverket nu har inletts. Det är enligt utskottets uppfattning mycket angeläget att hela myndighetsorganisationen inom den regionala utvecklingspolitiken fungerar effektivt. Utskottet anser att den pågående översynen bör inväntas innan något ställningstagande kan göras i fråga om den framtida organisationen. Med det sagda avstyrker utskottet de här aktuella motionsyrkandena.

EG:s nuvarande struktur- och regionalpolitik

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om EG:s nuvarande struktur- och regionalpolitik med hänvisning till vidtagna åtgärder och pågående arbete.

Propositionen

Under utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling finns anslag för Europeiska regionala utvecklingsfonden (regionalfonden). Denna fond finansierar delvis programmen inom målen 1 och 2 (inklusive områden som får bidrag under en övergångsperiod) samt gemenskapsinitiativen Urban och Interreg III i sin helhet. Nuvarande programperiod för EG:s strukturfonder inleddes år 2000 och skall pågå till år 2006.

Mål 1 syftar till att stödja de mest glesbefolkade områdena i Sverige. Inom de två mål 1-programmen, Norra Norrland och Södra Skogslänsregionen, har ett stort antal beslut fattats om enskilda projekt.

Mål 2 syftar till att stimulera näringslivsutvecklingen i utsatta industri- och landsbygdsregioner. För de fyra mål 2-programmen, Norra, Västra, Södra och Öarna, har intresset för att söka bidrag från programmen också varit stort. I enlighet med lagen (2002:34) om samverkansorgan i länen kommer ansvaret för beredning av ansökningar om bidrag avseende målen 1 och 2 att övergå till samverkansorgan i de län där dessa bildas. Förvaltningen av EG:s strukturfonder är nu mer decentraliserad än i föregående programperiod och organisationen för genomförandet är fastlagd i de samlade programdokumenten enligt rådets förordning (1260/1999) om allmänna bestämmelser för strukturfonderna. Regeringen gör bedömningen att ansvaret för beredningen kan övergå till berörda samverkansorgan fr.o.m. den 1 januari 2004.

Det övergripande syftet med gemenskapsinitiativet *Interreg* är att stärka samarbetet över nationsgränserna. *Interreg III A* avser gränsregionalt samarbete. Avtal om genomförande, uppföljning och kontroll av programmen har utarbetats mellan regeringarna i respektive länder. *Interreg III B* avser samarbete inom större s.k. transnationella områden. *Interreg III C* avser interregionalt samarbete mellan regioner i hela EU och dess grannländer (i form av ett strukturerat utbyte av erfarenheter och metoder mellan myndigheter när det gäller målen 1 och 2, gemenskapsinitiativen *Interreg* och *Urban* samt *Innovativa åtgärder*).

Gemenskapsinitiativet *Urban II* syftar till social förnyelse av städer och genomförs i Göteborg. LEADER+ omfattar de södra och mellersta delarna av Sverige och syftar till att stödja landsbygdens utveckling. Enligt regeringen har programmet kommit i gång väl och beslut har börjat fattas.

Motionerna

I motionerna 2002/03:N231 (s) och 2002/03:N283 (s) begärs att Sverige skall verka för enhetliga regler inom Europeiska unionen när det gäller EG-bidrag och nationella stöd till företag som flyttar inom unionen. Reglerna bör ändras så att de inte används till att flytta verksamheter inom EU. Fri rörlighet är en grundprincip men det är inte bra om varje land utvecklar olika stödformer eller hinder för flytt av verksamhet inom EU.

Motionärerna bakom motion 2002/03:N365 (s) konstaterar att Sveriges kommuner ofta är medfinansierare vid beviljande av strukturfondsprojekt. Eftersom pengarna betalas ut i efterskott mot specificerad redovisning kan medfinansieringen innebära en stor likviditetsförsämring för en liten kommun. Motionärerna utgår från att regeringen följer frågan och vidtar erforderliga åtgärder.

Vissa kompletterande uppgifter

Upprepade företagsstöd vid flytt

Frågan om att begränsa möjligheterna till upprepade företagsstöd har flera gånger, senast hösten 2001 (bet. 2001/02:NU2), behandlats av utskottet. Utskottet påpekade i sammanhanget bl.a. att det var utskottets mening att reglerna för regionalpolitiskt stöd är utformade på ett sådant sätt att risken för att ett företag upprepade gånger kan få nationellt stöd till samma verksamhet på grund av företagsflytt är mycket liten.

De selektiva företagsstöden prövas från fall till fall; de är således ingen rättighet. Det finns dessutom regler om återkrav. Enligt förordningen (2000:279) om regionalt utvecklingsbidrag skall Nutek avgöra ärenden som gäller åtgärder när en verksamhet flyttas från ett län till ett annat. Enligt samma förordning kan bidrag återkrävas helt eller delvis under en tid av fem år, bl.a. om syftet med bidraget inte uppnås. Enligt förordningen (1998:996) om sysselsättningsbidrag betalas bidrag ut årsvis under fem år i proportion till sysselsättningsökningen och under förutsättning att den verksamhet för vilken bidraget beviljats fortfarande pågår.

Enligt EG-kommissionens riktlinjer för statliga stöd för regionala ändamål (98/C74/C6) skall regionalstöden gynna utvidgning, modernisering och diversifiering av den verksamhet som bedrivs av företagen inom mindre gynnade områden och vid etablering av nya företag. För att främja denna utveckling och lindra de potentiellt negativa effekterna av eventuella omlokaliseringar måste stöden enligt kommissionen förenas med villkoret att verksamheten upprätthålls i minst fem år. Detta gäller såväl investeringar som sysselsättningsstöd.

Våren 2002 lade kommissionen fram en s.k. resultattavla för statligt stöd (KOM/2002/242). Enligt kommissionen måste de statliga stöden fortlöpande motiveras och kritiskt undersökas, eftersom statliga stöd har en snedvridande effekt på konkurrensen. Medlemsstaterna uppmanades av Europeiska rådet i Stockholm och i Barcelona att minska det statliga stödet och omfördela det i riktning mot sådana övergripande mål som bidrar till att rätta till marknadsmisslyckanden, t.ex. avseende miljö, utbildning, forskning och utveckling samt små och medelstora företag. Enligt resultattavlan har den totala volymen nationellt statligt stöd inom EU minskat från 105 miljarder euro år 1996 till 82 miljarder euro år 2000. Minskningen av stödet till regionala ändamål uppgår till 12 miljarder euro under denna period.

Likviditetsproblem för små kommuner

Efter ett regeringsbeslut i december 2000 inleddes en försöksverksamhet med förskottsutbetalning till ideella föreningar, lokala kooperativ eller allmännyttiga stiftelser vad gäller målen 1, 2 och 3 samt gemenskapsinitiativen. Syftet med regeringens beslut var att möjliggöra för projektägare med svag likviditet att driva EG-projekt. I oktober 2001 lämnade Nutek en sammanställning till

Näringsdepartementet över erfarenheter av förskottsutbetalningar. Enligt Nutek verkade intresset för förskottsbetalningar vara stort.

I juni 2002 beslutade regeringen att förskottsutbetalningar av struktur-fondsmedel får göras inom målen 1, 2 och 3 samt gemenskapsinitiativen till projekt som beslutats av förvaltningsmyndigheterna, Jordbruksverket, Same-tinget och Fiskeriverket. Förskott får beviljas då projektens stödmottagare är ideella föreningar, lokala kooperativ (ekonomiska föreningar), allmännyttiga stiftelser eller lokala utvecklingsgrupper. Förskott till respektive projekt får vid varje delbetalning uppgå till högst 50 % av det totala beviljade struktur-fondsstödet till projektet, dock högst 100 000 kr.

Det kan konstateras att fram t.o.m. september 2002 har 1 733 miljoner kronor utbetalats av EU-medlen för perioden 2000–2006 för mål 1 och mål 2 (av den totala ramen på 9 953 miljoner kronor), dvs. drygt 17 %. Av det hit-tills utbetalda beloppet är det (för mål 1 och mål 2) 4,8 miljoner kronor som utbetalats som förskott, dvs. ca 0,3 % av utbetalt belopp.

Kommuner ingår inte bland de projektägare som kan få förskottsbetalning för sina kostnader. Det är kommunerna själva som bestämmer när och hur ofta en begäran om betalning för inträffade utgifter skall skickas in. Enligt regleringsbrevet för länsstyrelserna skall handläggningstiden för kontroll och utbetalning för en korrekt inlämnad rekvisition ta högst en månad i anspråk för utbetalande myndighet.

Det bör i sammanhanget påpekas att bestämmelserna om förskottsutbetalning är svenska bestämmelser. EU har inte reglerat om och hur medlemsstaterna skall betala förskott till projektägare utan har endast regler om vad som gäller vid utbetalningar från kommissionen till medlemsländerna. Det bör samtidigt noteras att förskottsutbetalningar till projektägarna inte godkänns som underlag vid rekvisering av medel från EU, utan det är endast verkliga kostnader som ersätts.

Utskottets ställningstagande

För innevarande programperiod, 2000–2006, har Sverige tilldelats totalt ca 19 miljarder kronor från de fyra strukturfonderna. Samtliga program har nu godkänts av EG-kommissionen. Fram till den 30 september 2002 hade ca 3 miljarder kronor utbetalats, vilket motsvarar ca 14 % av tillgängliga EU-medel för programperioden. Därtill kommer den nationella offentliga och privata medfinansieringen.

Frågan om förskottsutbetalningar av EU-medel till projektägare har aktua-liserats flera gånger sedan starten av strukturfundsprogrammen. När det gäller möjligheten till förskottsutbetalningar i samband med EG-projekt konstaterar utskottet att försöksverksamheten har påvisat behov av viss förskottsutbetalning. Utskottet ser därför positivt på att regeringen vidtagit åtgärder för att permanenta en lösning med förskott till likviditetssvaga projektägare. I fråga om likviditetssvaga kommuner, vilket tagits upp i motion 2002/03:N365 (s), anser utskottet att möjligheterna för kommunerna att få betalt för erlagda utgifter successivt under projekttidens gång bör utnyttjas.

Beträffande synpunkterna i motionerna 2002/03:N231 (s) och 2002/03:N283 (s) om behovet av att motverka risken för att företag upprepade gånger skall kunna få stöd till samma verksamhet genom företagsflyttning, anser utskottet att inga nya omständigheter framkommit som föranleder en annan bedömning än den utskottet tidigare gjort. Reglerna är utformade på ett sådant sätt att risken för detta kan bedömas som liten.

Med det anförda avstyrker utskottet samtliga här aktuella motionsyrkanden.

EG:s framtida sammanhållningspolitik

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om EG:s framtida sammanhållningspolitik med hänvisning till att beslutsprocessen om den framtida politiken stegvis bör gå framåt på det planerade sättet. *Jämför reservation 2 (m, fp, kd, c, mp).*

Motionerna

Moderata samlingspartiet framhåller i motion 2002/03:U323 att EU:s regionalpolitik måste reformeras. Att betala in pengar till EU för att sedan få tillbaka dem i form av strukturstöd är en felaktig väg att gå, hävdas det. Svaga regioner i medlemsländerna bör inte få riktade bidrag; i stället bör det ske en avräkning på medlemsavgiften för de regioner som ligger väsentligt under genomsnittet av EU:s medelinkomst.

Samma synpunkter framförs också i kommittémotion 2002/03:N304 (m). Motionärerna betonar att det bör vara medlemsstaterna själva som först och främst ansvarar för sina regioner genom att stimulera till kontakter, samverkan och utveckling. När det är berättigat kan nationella stödsystem främja utvecklingen i en region. Sådana system måste ovillkorligen stämma överens med EU:s krav på konkurrensneutralitet.

Även i Folkpartiets partimotion 2002/03:K432 förordas att EU:s regionalpolitik skall reformeras. Endast de delar av regionalpolitiken som handlar om överföring av medel från medlemsländer med högre levnadsstandard till dem med lägre bör vara kvar. Övrigt regionstöd skall skötas av medlemsländerna själva. Vidare är det viktigt att EU:s regionalpolitik koncentreras till tydliga mål och att företagsspecifika stöd inte alls bör få förekomma. Motionärerna hävdar också att reglerna är alltför krångliga och leder till ökade kostnader, byråkrati och ineffektivitet.

Vissa kompletterande uppgifter

När det gäller inriktningen av EG:s framtida regionalpolitik (sammanhållningspolitik) gjorde riksdagen föregående år på utskottets förslag (bet. 2001/02:NU2) ett tillkännagivande till regeringen. Bland annat anförde ut-

skottet att det är viktigt att en reform kommer till stånd inför nästa programperiod och att regionalpolitikens inriktning måste ändras och dess omfattning minskas. Regionalstödet till de nuvarande medlemsländerna måste tydligt reduceras till förmån för kandidatländerna. Ett sätt kan vara att medlemsländerna kompenseras genom en avräkning på medlemsavgiften i stället för att som i det nuvarande systemet betala in medel till EU för att sedan få tillbaka dem i form av strukturstöd, menade utskottet.

I en reservation (s, v) konstaterades att det står klart att det framöver kommer att krävas reformer av EG:s struktur- och regionalpolitik. Mot bakgrund av EG-kommissionens andra sammanhållningsrapport bör en dialog föras på flera plan, där även vikten av regional förankring understryks. Denna dialog bör inte föregripas och det är därför för tidigt att i detalj ta ställning till den framtida politiken, menade reservanterna.

Det kan erinras om att utskottet har bidragit till en sådan dialog genom den offentliga utfrågning inför EG:s framtida regionalpolitik som utskottet anordnade i april 2002. Bakgrunden var att ett antal ledamöter inom utskottet bildat en särskild arbetsgrupp med ansvar för EU-frågorna på det regionalpolitiska området. Med utgångspunkt i den andra sammanhållningsrapporten initierade utskottets EU-grupp den nämnda utfrågningen. I ett avslutande inlägg uttalade dåvarande statssekreterare Jan Grönlund, Näringsdepartementet, att unionens sammanhållningspolitik blir än mer betydelsefull i en utvidgad union med större nationella skillnader. Två frågor togs upp som särskilt viktiga:

– Är det rimligt att EU skall spendera stora summor för att åtgärda skillnader i levnadsstandard och sysselsättning inom ett land?

– Är det rimligt att de länder som har försökt att försäkra sig om en balanserad utveckling skall betala för de länder som har misslyckats med detta?

Enligt dåvarande statssekreteraren, som ansåg att utvidgningen var av högsta prioritet, bör budgetrestriktivitet eftersträvas; huvuddelen av strukturfondsmedlen för den period som börjar år 2007 bör gå till de nya medlemsländerna, som har störst behov av stöd till ekonomisk och social utveckling.

Också i budgetpropositionen (s. 15) redovisas att regeringen i den pågående diskussionen om nästa strukturfondsperiod inom EU har en budgetrestriktiv inställning. Huvuddelen av strukturfondsmedlen bör av solidaritets skull gå till de nya medlemsstaterna, som har störst behov av stöd till ekonomisk och social utveckling. När det gäller insatser härutöver, anser regeringen att det noga måste övervägas vad som är av verkligt gemenskapsintresse. Huvudlinjen bör vara att insatserna i första hand sköts nationellt, regionalt eller lokalt. Riksdagens ovan refererade tillkännagivande omnämns inte i budgetpropositionen.

Näringsdepartementet har redovisat följande tidtabell för processen som skall leda fram till den nya sammanhållningspolitiken:

2002

Kommissionen anordnade ett informellt ministermöte den 7 oktober om frågor som syftar till att förenkla genomförandet av strukturfondsprogram. I och

med detta möte har en process startat både inom kommissionen och i medlemsstaterna.

I mitten av oktober presenterade kommissionen översynsrapporterna rörande bl.a. jordbrukspolitiken och regional- och strukturfondspolitiken för kandidatländerna samt en strategi för utvidgningen. Kommissionen anser att tio kandidatländer kommer att vara färdiga för anslutning under år 2004 och att förhandlingarna med dessa länder bör slutföras före utgången av år 2002. Vad gäller regional- och strukturpolitiken måste enligt kommissionen förvaltande och utbetalande myndigheters kapacitet förbättras.

Vid Europeiska rådets möte i Bryssel 24 och 25 oktober diskuterades utvidgningen.

Vid Europeiska rådets möte i Köpenhamn i december skall utvidgningen slutförhandlas.

2003

I början av året lägger kommissionen fram den andra uppföljningsrapporten om den framtida sammanhållningspolitiken. Anslutningsfördragen ratificeras under året av medlemsstaterna och ansökarländerna.

Det grekiska ordförandeskapet anordnar i maj ett informellt ministermöte om regional- och strukturpolitiken.

I slutet av året lägger kommissionen fram den tredje sammanhållningsrapporten med konkreta förslag för den framtida sammanhållningspolitiken.

2004–2006

I början av år 2004 lägger kommissionen fram förslag till regelverk för strukturfonderna och förslag till ett nytt finansiellt perspektiv som inkluderar den allmänna jordbrukspolitiken.

Ett tredje sammanhållningsforum anordnas med anledning av den tredje sammanhållningsrapporten.

Regeringskonferensen äger rum. Eventuellt tas frågor upp som kan ha betydelse för den framtida sammanhållningspolitiken.

Nya stater blir medlemmar i unionen.

Vid årsskiftet 2004/05 tillträder en ny EG-kommission. Förhandlingar om det nya regelverket och budgeten för nästa programperiod börjar. Slutförhandling äger rum vid något av toppmötena i slutet på år 2005 eller i början av år 2006.

2007

Den nya programperioden börjar.

I statsminister Göran Perssons information till riksdagen den 7 november 2002 om EU:s toppmöte i Bryssel den 24 och 25 oktober nämndes bl.a. följande huvudpunkter (prot. 2002/03:13).

1. På jordbruksområdet accepterade Europeiska rådet kommissionens förslag om en tioårig infasning för kandidatländerna av det s.k. direktstödet mot att ett utgiftstak införs för större delen av jordbruksutgifterna från år 2007.

2. Det totala regionalstödet för kandidatländerna under perioden 2004–2006 minskades med 2,5 miljarder euro till 23 miljarder euro.
3. Inget av de nya medlemsländerna skall under de första tre åren få en sämre budgetsituation än de hade året före medlemskapet, dvs. år 2003.
4. En allmän skyddsklausul som gäller i tre år från inträdet införs för den inre marknaden. Dessutom införs särskilda skyddsklausuler för rätts- och inrikesområdet. Varje medlemsland kan hos kommissionen begära att skyddande åtgärder vidtas om den inre marknaden störs.

Utskottets ställningstagande

I motioner från Moderata samlingspartiet (2002/03:U323 och 2002/03:N304) och från Folkpartiet (2002/03:K432) framhålls bl.a. behovet av att EG:s struktur- och regionalpolitik reformeras. Motionärerna begär tillkännagivanden om att reformer av EG:s framtida struktur- och regionalpolitik skall ske i enlighet med den inriktning som anges i motionerna.

Enligt utskottets mening står det klart att det framöver kommer att krävas reformer av EG:s sammanhållningspolitik. Behovet av en ökad effektivitet när det gäller användningen av strukturfondsmedlen är en drivkraft i detta sammanhang. En annan drivkraft är självfallet den planerade utvidgningen av unionen. I det sistnämnda ligger inte minst att beakta den stora ökningen av sociala, ekonomiska och regionala skillnader som följer av utvidgningen. EG-kommissionens andra sammanhållningsrapport visar tydligt att avstånden mellan de svagaste och de rikaste regionerna kommer att fördubblas genom utvidgningen. Dessa problem måste noggrant beaktas. Beslutsfattandet måste dessutom präglas av långtgående decentralisering, vilket bl.a. innefattar att ett underifrånperspektiv i högre utsträckning bör anläggas.

I ”tidtabellen” ovan har redovisats ett antal aktiviteter, möten och kontrollstationer inför den nya programperioden, som börjar år 2007. Enligt utskottets uppfattning är det väsentligt för den demokratiska förankringen att beslutsprocessen stegvis går framåt på det sätt som illustreras i tidtabellen.

Under år 2003 lägger kommissionen fram dels en uppföljningsrapport om den framtida sammanhållningspolitiken, dels den tredje sammanhållningsrapporten med konkreta förslag inför EG:s framtida sammanhållningspolitik. Den breda diskussion som nu äger rum är ägnad att utgöra en förberedelse för de steg i beslutsprocessen som väntar under kommande år.

Inför en kommande utvidgad union blir det än mer befogat att fråga sig om det är rimligt att EU skall spendera stora summor för att åtgärda skillnader i levnadsstandard och sysselsättning *inom* ett land. Frågan huruvida länderna själva kan ta detta ansvar kan inte undvikas. Vidare bör det inom unionsländerna övervägas om det är rimligt att de länder som har försökt att försäkra sig om en balanserad utveckling skall betala för de länder som har misslyckats med detta. Utskottet vill i likhet med regeringen betona vikten av en allmän budgetrestriktivitet. I detta sammanhang vill utskottet framhålla att det är

väsentligt för strukturfondssystemets framgång att kontrollen förbättras och att fusk med strukturfondsmedel bekämpas.

När det gäller utformningen av den framtida sammanhållningspolitiken anser utskottet att det är viktigt att en bred och öppen diskussion förs om utformningen av gemenskapens struktur- och regionalpolitik. Dialogen måste föras på flera plan. I detta sammanhang bör även vikten av en regional förankring i denna dialog understrykas. Vägledande i de diskussioner som nu skall äga rum bör vara att insatserna i första hand skall skötas nationellt, regionalt eller lokalt. Inom EG:s sammanhållningspolitik kommer strukturfondsmedel att vara ett instrument även under nästa programperiod. Enligt utskottets mening bör huvuddelen av dessa medel gå till de nya medlemsstaterna, som har störst behov av stöd till ekonomisk och social utveckling.

Med hänvisning till vad som anförts bör riksdagen avslå de här aktuella motionerna i berörda delar.

Anslag m.m. inom utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anvisa anslagen och godkänna bemyndigandena m.m. för budgetåret 2003 inom utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling i enlighet med vad regeringen föreslagit. Samtliga motionsyrkanden bör avslås.

Inledning

Regeringens förslag till anslag under utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling redovisas i bilaga 2 tillsammans med övriga partiers förslag. Sammanlagt sju anslag tas upp i bilagan (varav ett är ett förslag till nytt anslag från Centerpartiet). En närmare redogörelse för de olika anslagen följer under respektive anslagsrubrik. Förutom anslagen inom politikområdet Regional utvecklingspolitik ingår ett anslag inom politikområdet IT, tele och post. Utgiftsramen har av regeringen föreslagits till ca 3 608 miljoner kronor för budgetåret 2003. Övriga partiers förslag till utgiftsramar fördelar sig på följande sätt. Vänsterpartiet och Miljöpartiet har inte lagt fram några budgetförslag som avviker från regeringsförslaget. Övriga partiers förslag innebär i tre fall en lägre ram än regeringsförslaget, nämligen 450 miljoner kronor lägre (m), 963 miljoner kronor lägre (fp) och 695 miljoner kronor lägre (kd). Centerpartiets förslag innebär att ramen ökas med 138 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag.

Enligt regeringens förslag kompletteras anslagen (33:1) Allmänna regionalpolitiska åtgärder, (33:5) Europeiska regionala utvecklingsfonden 2000–2006 och (37:1) IT-infrastruktur: Regionala transportnät m.m. med bemyndi-

ganden för regeringen att ingå ekonomiska förpliktelser, vilka leder till utgifter under kommande år.

I det följande redovisas regeringens förslag till olika anslag inom utgiftsområdet och motsvarande förslag i aktuella motioner.

Allmänna regionalpolitiska åtgärder (33:1)

Propositionen

Anslaget disponeras av länsstyrelserna, Nutek, Delegationen för delar av Bergslagen, Dalsland och Värmland, Delegationen för norra Sveriges inland samt regeringen. Nutek disponerar även medel för beslut som fattas av regionala självstyrelseorgan. Anslaget föreslås uppgå till 1 535,3 miljoner kronor.

Till anslaget finns ett bemyndigande. Riksdagen har bemyndigat regeringen att under år 2002 låta staten ta på sig ekonomiska åtaganden i samband med regionalpolitiska åtgärder som innebär utgifter om högst 3 200 miljoner kronor under åren 2003–2010 (bet. 2001/02:NU2). Regeringen föreslår nu att riksdagen bemyndigar regeringen att under år 2003 ingå ekonomiska åtaganden som innebär utgifter på högst 3 200 miljoner kronor under åren 2004–2011.

Regeringen föreslår att medel från detta anslag anvisas till följande ändamål:

- regionala utvecklingsbidrag,
- landsbygdsbidrag,
- småföretagsstöd,
- sysselsättningsbidrag,
- såddfinansiering,
- stöd till kommersiell service,
- regional och central projektverksamhet,
- viss administration, uppföljning och utvärdering av de regionalpolitiska företagsstöden, m.m.,
- äldre regionalpolitiska åtgärder,
- retroaktiva nedsatta socialavgifter samt
- viss central utvecklingsverksamhet, m.m.

I jämförelse med de ändamål som gällde för anslaget år 2001 har småföretagsstödet upphört och beslut om sådant stöd får endast avse ansökningar som inkommit före den 1 januari 2002. Medel inom anslaget får, inom ramen för de nämnda ändamålen, användas för medfinansiering av EG:s strukturfondsprogram och åtgärder inom ramen för regionala tillväxtavtal. Medfinansiering av strukturfondsprogram väntas enligt regeringen ta i anspråk en ökad del av anslaget jämfört med programperioden 1995–1999.

Riksdagens beslut om kommunala samverkansorgan för regional utveckling (bet. 2001/02:KU7) innebär, som tidigare nämnts, att det blir möjligt för samverkansorganen att fr.o.m. den 1 januari 2003 ta över en del av de uppgif-

ter som länsstyrelsen har i dag. De medel som regeringen fördelar till berörda län, dvs. län där samverkansorgan övertar uppgifter fr.o.m. januari 2003 enligt lagen (2002:34) om samverkansorgan i länen, avser följande ändamål:

- regionala utvecklingsbidrag,
- landsbygdsbidrag,
- småföretagsstöd,
- sysselsättningsbidrag,
- såddfinansiering,
- stöd till kommersiell service,
- regional projektverksamhet samt
- uppföljning och utvärdering.

Även inom ramen för de nyssnämnda ändamålen får medel inom anslaget användas till medfinansiering av EG:s strukturfondsprogram och regionala tillväxtavtal. Samverkansorganet kommer enligt ovan nämnda lag att få det regionala utvecklingsansvaret. Medel för ändamålet regional projektverksamhet, som regeringen fördelar till län med samverkansorgan, inkluderande de projektmedel som medfinansierar EG:s strukturfondsprogram, bör därför enligt regeringen tillföras samverkansorganen och användas för ändamålen regional projektverksamhet, uppföljning och utvärdering. Även länsstyrelserna i berörda län bör tilldelas vissa medel för regional projektverksamhet att användas till vidareutveckling av länsstyrelsens roll inom det regionala utvecklingsarbetet, insatser för samordnade servicelösningar i glesbygd, vissa insatser inom jämställdhetsområdet samt vissa åtaganden inom regional projektverksamhet. Dessutom tillförs länsstyrelserna medel för företagsstöd och stöd till kommersiell service. För ändamålet uppföljning och utvärdering bör samverkansorganen få besluta om vissa medel, men även länsstyrelserna i berörda län bör få disponera vissa medel från anslaget för dessa ändamål.

Fram till den 31 december 2002 pågår försöksverksamheten med ändrad regional ansvarsfördelning (prop. 1996/97:36, bet. 1996/97:KU4), vilken bl.a. berör Regionförbunden i Kalmar län och i Skåne län samt Gotlands kommun. Dessa organ har övertagit länsstyrelsernas ansvar för att utarbeta regionala utvecklingsstrategier och besluta om huvuddelen av de regionalpolitiska åtgärdsmedlen.

Gotlands län och Kalmar län omfattas av den nya lagen om samverkansorgan. Samverkansorganen på Gotland och i Kalmar län (ett nybildat kommunalförbund) bör ha samma beslutanderätt när det gäller anslaget 33:1 som de tidigare självstyrelseorganen, dvs. i jämförelse med nuvarande ändamål föreslås inga förändringar. Även länsstyrelserna i berörda län bör tilldelas vissa medel.

Från och med den 1 januari 1999 utgör nybildade Skåne läns landsting och Västra Götalands läns landsting självstyrelseorgan i respektive län (prop. 1996/97:108, bet. 1996/97:BoU13). Syftet med försöksverksamheten är att utveckla former för fördjupad demokratisk förankring av det regionala utvecklingsarbetet. Självstyrelseorganen i berörda län skall besluta om användningen av medlen enligt samma riktlinjer som gäller för länsstyrelserna. I

jämförelse med tidigare innebär detta inga förändringar. Även berörda länsstyrelser bör dock få disponera vissa medel från anslaget.

För länsstyrelser som har det regionala utvecklingsansvaret under år 2003 innebär regeringens förslag inga förändringar.

Länsstyrelserna skall liksom samverkansorganen och självstyrelseorganen bedriva förstärkta insatser inom jämställdhetsområdet.

En viss del av anslaget skall liksom för närvarande kunna disponeras av Nutek och regeringen. Därutöver föreslås en del av anslaget få disponeras av Delegationen för delar av Bergslagen, Dalsland och Värmland samt Delegationen för norra Sveriges inland. Av anslaget avses 36 miljoner kronor användas för finansiering av lokala och regionala resurscentrum för kvinnor.

Det bör även fortsättningsvis vara en uppgift för regeringen att fördela anslaget mellan länsstyrelser, samverkansorgan, självstyrelseorgan m.fl. och utfärda de föreskrifter som behövs. Vid fördelningen av medel mellan länen bör som hittills de långsiktiga regionala problemens svårighetsgrad utgöra den huvudsakliga fördelningsnyckeln med särskilt beaktande av medfinansieringsbehovet av åtgärder inom strukturfondsprogrammen och inom ramen för de regionala tillväxtavtalen.

Motionerna

Enligt vad som framförs i kommittémotion 2002/03:N357 (m) bör det nu aktuella anslaget (33:1) för år 2003 minskas med 450 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag. Minskningen kan göras eftersom den planlösa ökade statliga styrningen snarast hämmar entreprenörskapet i både tät- och glesbygd. Motionärerna förordar i stället generella åtgärder som nedsättning av socialavgifterna, bra kommunikationer och sådan utbyggnad av IT-infrastruktur som inte kan komma till stånd på kommersiella villkor och där statlig medverkan därför kan motiveras.

Folkpartiet framhåller i motion 2002/03:Fi232 att regionalpolitiken måste läggas om i en riktning mot mer generella åtgärder. Ett underifrånperspektiv där den enskilde sätts i centrum måste råda. Därför bör de selektiva stöden dras ned. Anslaget bör minskas med 500 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. Samma förslag återfinns i motion 2002/03:N267 (fp).

I motion 2002/03:N393 (kd) konstateras att anslaget i budgetpropositionen föreslås uppgå till 1 535 miljoner kronor, varav en viss del skall få disponeras av regeringen. Eftersom regeringen inte redovisat vad pengarna skall användas till, föreslår motionärerna att 215 miljoner kronor sparas.

I motion 2002/03:N352 (c) begärs att anslaget skall ökas med 488 miljoner kronor i förhållande till regeringens beräkning. Dessa medel bör användas till program för utveckling av landsbygdsturism, småskalig livsmedelsproduktion, fiske, alternativa bränslen samt till utveckling av kvinnors och invandras företagande.

Hemsändningsbidraget enligt förordningen om stöd till kommersiell service tas upp i motion 2002/03:N303 (c). Lanthandlarna erhåller i dag maximalt 90 kr per hemsändning, vilket utbetalas till hälften av länsstyrelsen och

till hälften av kommunerna. Motionärerna anser att upprätthållande av servicen försvåras på grund av statens bestämmelser rörande takbeloppet och kommunernas begränsade ekonomi. Enligt motionärerna är det befogat att höja taket för hemsändningsbidraget, förslagsvis till 110 kr.

När det gäller vilka medel som skall kunna överföras till län med samverkansorgan framförs i motion 2002/03:N334 (c) uppfattningen att medel för regional projektverksamhet, inkluderande projektmedel som medfinansierar EG:s strukturfondsprogram, inte bara bör utan *skall* tillföras samverkansorganen. Enligt motionären är medelsöverföringen inte bara en förutsättning för att samverkansorganet skall kunna fullgöra sitt uppdrag; den är också en förutsättning för att uppnå en klar rollfördelning mellan länsstyrelse och samverkansorgan.

Vissa kompletterande uppgifter

I oktober 2002 hade sex län inkommit med anmälan till regeringen att de ville bilda ett regionalt samverkansorgan, nämligen Stockholms, Uppsala, Östergötlands, Blekinge, Hallands och Dalarnas län. Anmälan från Stockholms och Uppsala län fyller dock inte kraven i formell mening, eftersom vissa uppgifter saknas.

För Stockholms län avser anmälan att ett kommunalförbund skall vara samverkansorgan fr.o.m. den 1 januari 2003. Landstinget ingår ej i ett första skede. Även för Uppsala län gäller anmälan från år 2003, men först om nybildade Knivsta kommun också kommer att ingå uppfylls förutsättningarna. I Skåne och Västra Götalands län fortsätter verksamheten med regionala självstyrelseorgan ytterligare en mandatperiod. För Kalmar län och Gotlands län fortsätter det inledda arbetet men nu i form av samverkansorgan. För övriga län är det i vissa fall tveksamt om anmälan hinner göras i år och i andra fall inaktuellt med anmälan på grund av att vissa kommuner inte är intresserade av att delta.

Den närmare fördelningen av anslaget (33:1) Allmänna regionalpolitiska åtgärder mellan länsstyrelser och samverkansorgan (i de fall sådana finns) avses enligt uppgift från Näringsdepartementet lösas under hösten 2002, dock senast i samband med regeringsbeslut om regleringsbrev för år 2003 för nämnda anslag. Denna fördelning kommer att vara beroende av hur arbetsuppgifterna och ansvaret fördelas mellan länsstyrelser och samverkansorgan.

Vidare berörs förvaltningsanslaget för länsstyrelserna (ramanslaget 32:1 Länsstyrelserna m.m. under utgiftsområde 18, Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande) eftersom personalantalet på samverkansorganets sekretariat kommer att vara en avspeglning av att länsstyrelsens personal minskar för samma arbetsuppgifter och bl.a. beror på hur fördelningen av anslaget 33:1 sker. Länsstyrelsen skall i samråd med det kommunala samverkansorganet (kommunalförbundet) beräkna – och till regeringen redovisa – hur många årsarbetskrafter som kan hänföras till uppgiftsöverföringen. Regeringen kommer därefter att, utifrån en schablonersättning per årsarbetskraft, besluta om de anslagsmedel som skall omfördelas från länsstyrelserna till de kommu-

nala samverkansorganen (utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande, s. 56).

När det gäller yrkandet i motion 2002/03:N334 (c) om tillförande av medel till samverkansorgan, kan det konstateras att dessa enligt lagen om samverkansorgan i länen har till uppgift att besluta om användningen av vissa statliga medel för regional utveckling enligt vad som närmare föreskrivs av regeringen. Enligt konstitutionsutskottet, som behandlade propositionen om regional samverkan och statlig länsförvaltning (prop. 2001/02:7, bet. 2001/02:KU7) kommer det att vara regeringen som – sedan riksdagen beslutat om anslaget – skall fördela medlen mellan länen och i s.k. villkorsbeslut föreskriva för samverkansorganen vad medlen får användas till inom de av riksdagen givna ramarna. Regeringen anför i budgetpropositionen att medel för regional projektverksamhet, inkluderande projektmedel som medfinansierar EG:s strukturfondsprogram, bör tillföras samverkansorganen och användas för ändamålen regional projektverksamhet, uppföljning och utvärdering.

Det kan vidare erinras om att länsstyrelserna kommer att driva och avsluta arbetet med de nuvarande tillväxtavtalen, även när det finns kommunala samverkansorgan. Däremot kommer samverkansorganen att ta över arbetet med de regionala tillväxtprogrammen.

När det gäller stödet till kommersiell service och det i motion 2002/03:N303 (c) berörda hemsändningsbidraget finns de aktuella bestämmelserna i förordningen (2000:284) om stöd till kommersiell service. Enligt förordningen (19 §) kan stöd till kommersiell service lämnas som hemsändningsbidrag till kommuner som helt eller delvis bekostar hemsändning av dagligvaror till hushåll. Hemsändningsbidrag kan lämnas med ett belopp som motsvarar högst 50 % av kommunens nettoutgift för hemsändningen. Bidraget får dock inte överstiga 45 kr per hushåll och hemsändningstillfälle (20 §). Bidraget betalas ut årsvis i efterskott (21 §). Ansökan om stöd till kommersiell service skall ges in till och avgöras av länsstyrelsen i det län där verksamheten bedrivs (22 §).

Enligt uppgift har summan 90 kr sitt ursprung i en kostnadsberäkning från år 1990 av Sveriges Livsmedelshandlareförbund (SSLF). Den tidigare förordningen (1994:577) utgick från 1990 års beräkning. Det skedde inte någon förändring i ersättningsnivån år 2000 i samband med att den nya förordningen (2000:284) började gälla.

Den studie som gjordes av SSLF år 2000 visade en kostnad på drygt 101 kr per hemsändning. Föreningen för landsbygdshandels främjande bedömer att kostnaderna sedan dess kan ha ökat med ca 5 %.

I en annan studie från år 2001, vilken genomförts av Demoskop på uppdrag av Konsumentverket och Föreningen för landsbygdshandels främjande, redovisas att drygt sex av tio lanthandlare betjänar sina kunder med hemsändning av varor. I genomsnitt får lanthandlaren av kommunen 53 kr per hemsändning.

Enligt uppgift från Näringsdepartementet avser departementet att initiera en översyn inom kort av beloppsgränsen 90 kr och regeln om att 50 % av kommunens kostnader ersätts av staten.

Landsbygdslån (33:2)

Propositionen

Anslaget disponeras av Nutek. Landsbygdslån beviljas av länsstyrelserna och de regionala självstyrelseorganen. Medel från anslaget får, inom ramen för anslagets ändamål, användas som medfinansiering av åtgärder inom de regionala tillväxtavtalen.

Under år 2001 utbetalades ca 8,4 miljoner kronor i landsbygdslån. Utgiftsprognosen för år 2002 uppgår till 13,8 miljoner kronor. Av anslagssparandet på drygt 97 miljoner kronor har regeringen genom beslut dragit in ca 46 miljoner kronor.

Anslaget föreslås uppgå till 60 miljoner kronor för år 2003.

Motionen

Enligt vad som anförs i motion 2002/03:N393 (kd) gör Kristdemokraterna bedömningen att landsbygdslånen är en viktig åtgärd som bör fortgå i nuvarande omfattning. Med hänsyn till att efterfrågan på lånen varit liten föreslår motionärerna ett lägre anslag för år 2003 än regeringen. I motionen föreslås att 30 miljoner kronor sparas.

Vissa kompletterande uppgifter

Det kan erinras om att detta anslag har en något annorlunda konstruktion än anslaget (33:1) Allmänna regionalpolitiska åtgärder, där det finns ett bemyndigande att göra ekonomiska åtaganden som kommer att innebära utgifter under senare år. Anslaget till landsbygdslån har inget bemyndigande utan de olika länen och regeringen erhåller beslutsramar, vilka sammantaget uppgår till ett högre belopp än det aktuella anslaget. Därigenom ges möjligheter till alla län att utnyttja anslaget, även om endast vissa län kommer att göra så.

Enligt uppgift från Näringsdepartementet bör anslaget ligga kvar på nivån 60 miljoner kronor, eftersom det finns förväntningar om att belastningen på anslaget kommer att öka. Dels väntas landsbygdslånen utnyttjas mer i samband med en konjunkturuppgång, dels väntas en ökad efterfrågan på landsbygdslån för sådana företag som kan få ökade svårigheter att låna i bank.

En bakgrund är att ett nytt internationellt regelverk angående bl.a. riskvärdering i samband med bankutlåning är under utarbetande genom den s.k. Baselkommittén för banktillsyn (se Finansinspektionens rapporter om riskmätning och kapitalkrav 2001:1 och 2002:8). I kommittén, som bedriver ett internationellt arbete för att utveckla kapitaltäckningsreglerna, ingår f.n. Förenta staterna, Belgien, Frankrike, Italien, Japan, Kanada, Luxemburg, Nederländerna, Schweiz, Spanien, Sverige, Storbritannien och Tyskland. Slutsatsen från Baselkommittén är att reglerna om kapitalkrav måste moderniseras och göras mer riskkänsliga. Ett av argumenten är att en knapp resurs som riskkapital kan utnyttjas mer effektivt för att skydda mot finansiell instabilitet om

kapitalkravet görs mer riskkänsligt. Den lösning som Baselkommittén har valt är att utnyttja avancerade riskmätningssystem.

När det gäller frågan om det nya systemet systematiskt skulle kunna vara till nackdel för små och medelstora företag säger Baselkommittén att stabila välkonsoliderade småföretag kommer till sin rätt lika väl som större företag. Situationen för nystartade företag är dock svårare eftersom de i många fall representerar en högre kreditrisknivå. Utan säkerheter eller garantier kommer banken att i sin räntemarginal vilja bygga in en betydande riskpremie – om den över huvud taget är villig att ta på sig ett engagemang. Implementering av ett nytt internationellt system för riskmätning och kapitalkrav avses ske år 2006.

En annan bakgrund till befarade svårigheter för företag att få låna pengar i bank är förväntade ändringar i förmånsrättsordningen i enlighet med riksdagens tillkännagivande till regeringen i maj 2002 (bet. 2001/02:LU26). Riksdagen uttalade att regeringen bör återkomma med lagförslag under hösten 2002 i enlighet med Förmånsrättskommitténs förslag i betänkandet Nya förmånsrättsregler (SOU 1999:1). Vad som är av intresse i detta sammanhang är kommitténs förslag angående företagshypotek med betydelse för konsekvenserna vid en företagskonkurs. Sammantaget kommer förändringarna att innebära att kreditgivarna (bankerna) löper risk att få mindre tillbaka av sin utlåning vid en företagskonkurs. Det kan inte uteslutas att detta kommer att leda till en försiktigare hållning från kreditgivarnas sida, i vart fall i vissa regioner. En proposition baserad på Förmånsrättskommitténs överväganden med bl.a. förslag på lönegarantiområdet beräknas kunna lämnas till riksdagen våren 2003 (prop. 2002/03:1 utgiftsområde 13 Arbetsmarknad, s. 25).

Det finns enligt Näringsdepartementet signaler som pekar mot att bankerna redan nu har börjat att anpassa sig efter de kommande förändringarna. Mot den bakgrunden väntas annan kreditgivning, bl.a. landsbygdslån, få en ökad betydelse.

Transportbidrag (33:3)

Propositionen

Anslaget disponeras av Nutek enligt förordningen (2000:281) om regionalt transportbidrag. Transportbidraget i nuvarande form godkändes under år 1999 av EG-kommissionen för tillämpning fr.o.m. år 2000.

Utgiftsprognosen för år 2002 uppgår till 331,6 miljoner kronor. Anslaget för år 2003 föreslås uppgå till 336 miljoner kronor.

Motionen

Enligt förslag i motion 2002/03:N371 (s) bör zonindelningen för transportbidrag justeras för att det inte skall uppstå svåra oförutsedda konsekvenser för vissa inlandssågverk. Motionärerna anser att Ånge kommun bör överföras till zon 5, när det gäller beräkning av transportbidrag.

Vissa kompletterande uppgifter

Avsikten med transportbidraget är att ge viss kompensation för de kostnadsnackdelar som näringslivet i de fyra nordligaste länen har på grund av långa avstånd till marknaden samt att stimulera till höjd förädlingsgrad i området. Transportbidrag lämnas till utgifter för in- eller uttransport av gods som genomgått eller kommer att genomgå en betydande bearbetning. Endast transporter med yrkesmässig trafik på väg, järnväg eller till sjöss är stödberättigade. Bidrag lämnas med minst 15 % och högst 45 % av fraktkostnaden beroende på transportavstånd och transportbidragszon.

Ånge kommun tillhör i dag, liksom Sundsvall, transportbidragszon 2 och gränsar till kommuner som ingår i zon 3 (Bräcke, Berg och Härjedalen). I maj 2000 utfärdade regeringen en ny förordning om transportbidrag som tillämpas retroaktivt från den 1 januari 2000. Förordningen innebär bl.a. att för transporter av oförädlade trävaror från orter inom zon 2 och 4 och från produktionsställen som är att hänföra till vissa större sågverk belägna i kustområdena, s.k. bulksågverk (industrisågverk), får transportbidrag lämnas för högst 30 000 m³ per år.

Zonindelningen för transportbidraget granskades av EG-kommissionen år 1999 och godkändes att gälla för åren 2000–2006. En förändring av zonindelningen för transportbidraget skall anmälas till kommissionen för godkännande.

Glesbygdsverket (33:4)*Propositionen*

Målet för Glesbygdsverket är att det främst genom påverkan på olika samhällssektorer skall verka för goda levnadsförhållanden och utvecklingsmöjligheter för glesbygds- och landsbygdsbefolkningen med tyngdpunkten i skogslänens inre delar samt i skärgårdsområdena. Som tidigare beskrivits presenterade Riksdagens revisorer år 2001 en granskning av Glesbygdsverkets roll i regionalpolitiken. Revisorerna ansåg att verkets uppdrag är otydligt och att målen för verksamheten är svåra att följa upp.

I propositionen om en politik för tillväxt och livskraft i hela landet (prop. 2001/02:4, bet. 2001/02:NU4) gjorde regeringen bedömningen att Glesbygdsverkets roll inom den nya politiken för regional utveckling bör utvecklas och tydliggöras. I augusti 2002 fattade regeringen beslut om att tillkalla en särskild utredare med uppgift att genomföra en översyn av Glesbygdsverkets roll och uppdrag inom den nya regionala utvecklingspolitiken (dir. 2002:112). Uppdraget skall redovisas senast den 28 februari 2003.

Utgiftsprognosen för år 2002 uppgår till 27,3 miljoner kronor. Regeringen föreslår ett anslag på 26,4 miljoner kronor för år 2003.

Motionerna

Såväl i partimotion 2002/03:Fi232 (fp) som i kommittémotion 2002/03:N267 (fp) föreslås att Glesbygdverket läggs ner. Motivet för en nedläggning är enligt motionärerna att Glesbygdverket mer har blivit en lobbyistorganisation än en myndighet som ger service. Ett första steg bör tas under år 2003 genom att halvera myndighetens anslag.

Vissa kompletterande uppgifter

I det föregående har Glesbygdverkets uppgifter och översynen av Glesbygdverkets roll och uppdrag inom den nya regionala utvecklingspolitiken redovisats (se avsnittet Myndighetsfrågor inom den regionala utvecklingspolitiken).

Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2000–2006 (33:5)

Propositionen

Anslaget disponeras av länsstyrelserna i Jönköpings, Örebro, Gävleborgs, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län samt Nutek för utbetalningar från Europeiska regionala utvecklingsfonden avseende programperioden 2000–2006. Regionalfonden delfinansierar programmen inom målen 1 och 2 (inklusive inom områden som får bidrag under en övergångsperiod) samt gemenskapsinitiativen Urban och Interreg III i sin helhet. Alla strukturfondsprogram är nu godkända av EG-kommissionen.

Utfallet för år 2001 var lägre än anslaget beroende på att genomförandet av strukturfondsprogrammen har startat senare än vad tidigare bedömningar pekat på. Utgiftsprognosen för år 2002 är högre än anslaget och anslagssparandet förväntas bli utnyttjat.

Anslaget föreslås uppgå till 1 200 miljoner kronor år 2003. Till anslaget finns ett bemyndigande. Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under år 2003 besluta om åtaganden som innebär utgifter på högst 4 500 miljoner kronor under åren 2004–2008. Syftet är att anpassa anslaget till ett långsiktigt planerande för de beslutande myndigheterna enligt de intentioner som ligger till grund för EG:s fleråriga strukturfondsprogram.

Inga motioner har väckts på detta område.

Regionalt och lokalt utvecklingsarbete

Motionen

I motion 2002/03:N352 (c) anförs att Centerpartiet vill tillföra ytterligare resurser till utvecklingsarbetet, fördelat i två delar – en del för regionala behov och en del för lokal utveckling. Den regionala delen skall kunna användas till åtgärder som regionala myndigheter, näringsliv och ideell sektor gemensamt avtalar om. Den lokala delen av utvecklingspengarna skall kunna

betalas ut direkt till lokalt utvecklingsarbete, t.ex. byalag, och kunna användas som medfinansiering i olika EU-projekt, initierade av lokala utvecklingsgrupper. I ett första steg föreslås 100 miljoner kronor till detta nya anslag för regionalt och lokalt utvecklingsarbete.

Vissa kompletterande uppgifter

Det kan erinras om att frågor om lokalt utvecklingsarbete med tyngdpunkt mot den ideella sektorns möjligheter att bidra till den lokala utvecklingen behandlades utförligt föregående år i betänkande 2001/02:NU4 (s. 84) med anledning av regeringens bedömning att program för entreprenörskap och lokal utveckling bör arbetas fram. Härvid skall särskild vikt läggas vid ungdomars och kvinnors deltagande. Beslut om programmen fattas av länsstyrelserna eller självstyrelseorganen som även svarar för uppföljningen av respektive program.

Enligt regeringsbeslut i september 2002 har regeringen uppdragit åt berörda länsstyrelser och självstyrelseorgan att utarbeta och genomföra lokala program för entreprenörskap och lokalt utvecklingsarbete. Högst 30 miljoner kronor beviljas för perioden 2002–2004. Programmet finansieras via det tidigare redovisade anslaget (33:1) Allmänna regionalpolitiska åtgärder.

Medlen skall användas för att främja lokalt utvecklingsarbete till ideella organisationer som är verksamma på lokal nivå. Högst 10 % av medlen får, efter behovsprövning, användas för utgifter hos ideella organisationer i samband med deras medverkan i mötesaktiviteter på regional nivå under programmets utarbetande m.m. En slutrapport med beskrivning av programmets genomförande, finansiering och effekter skall redovisas till Regeringskansliet senast den 1 augusti 2005.

Enligt uppgift finns ungefär 4 170 lokala utvecklingsgrupper, vilket kan jämföras med 1 500 grupper år 1992. Grupperna arbetar med allt från nyföretagande, service och bostäder till främjande av turism och kulturevenemang. År 1997 beräknades 70 000 personer vara aktiva i de 3 500 grupper som fanns då.

IT-infrastruktur: Regionala transportnät m.m. (37:1)

Propositionen

Anslaget inrättades budgetåret 2000 och avser främst att täcka utgifter för det statliga stödet till kommuner och länsstyrelser för anläggande av ortssambandande telenät m.m.

Regeringen har tidigare redovisat för riksdagen sin bedömning att en del av anslaget behöver tas i anspråk för administrativa kostnader innefattande information, kompetensstöd och uppföljning. En del av anslaget avser sådana kostnader vid berörda myndigheter, kommuner och organisationer. Anslaget skall vidare täcka en del av de administrativa kostnaderna för verksamhet som Riksskatteverket och Skattemyndigheterna bedriver med stöd av lagen

(2000:1380) om skattereduktion för utgifter för vissa anslutningar för tele- och datakommunikation.

Det beslut om IT-politiken som riksdagen fattat (prop. 1999/2000:86, bet. 1999/2000:TU9) innebär att stöd skall kunna lämnas till finansiering av utbyggnad av regionala transportnät, som inte kommer till stånd på kommersiella grunder, som en del av ett nationellt IT-infrastrukturprogram. Inriktningen avser huvudsakligen stöd till utbyggnad av IT-infrastruktur i glesbygd och landsbygd.

De statliga stöden regleras i lagen (2000:1335) om kreditering på skattekonto av stöd till kommuner för anläggande av lokala telenät, i förordningen (2000:1469) om stöd till kommuner för anläggande av lokala telenät, i förordningen (2001:350) om stöd till kommuner för anläggande av ortssammanbindande telenät m.m. och i förordningen (2001:349) om stöd till kommuner för upprättande av IT-infrastrukturprogram. Efter beslut av riksdagen (prop. 2001/02:1 utg.omr. 22, bet. 2001/02:TU1) har perioden för stöden till lokala och ortssammanbindande telenät förlängts med ett år till år 2005. Förlängningen av tidsramen innebär inte någon förändring av den beräknade ekonomiska ramen.

Enligt regeringens prognos kommer kommunerna inte att fullt ut utnyttja de avsatta medlen under år 2002. Regeringens utgiftsprognos för år 2002 uppgår till 222 miljoner kronor, vilket medför att ett anslagssparande uppstår även innevarande år. Antalet ansökningar om stöd och därmed utfallet förväntas öka under perioden fram till år 2005, allteftersom kommunerna färdigställer sina program och börjar ansöka om stöd. Regeringen föreslår ett ramanslag på 450 miljoner kronor för år 2003.

Vidare föreslår regeringen att riksdagen bemyndigar regeringen att under år 2003 besluta om åtaganden som innebär utgifter på högst 1 000 miljoner kronor under åren 2004 och 2005. Syftet är att möjliggöra beslut om medeltilldelning till kommunerna, oberoende av hur kommunernas behov av IT-infrastruktur fördelar sig över programperioden.

Motionerna

I motionerna 2002/03:Fi232 (fp) och 2002/03:N267 (fp) motsätter sig motionärerna regeringens bredbandssatsning. Anslaget bör alltså avvecklas. Folkpartiets uppfattning är att det i första hand är näringslivet som skall engagera sig i utbyggnaden av IT-nät. Stat och kommun bör endast gå in på denna marknad som garant för viss utbyggnad. Det viktigaste är att alla kan få tillgång till IT-uppkoppling till samma kostnad oavsett bostadsort.

Även i motion 2002/03:N393 (kd) föreslås att anslaget skall avvecklas. Enligt motionärerna är Kristdemokraterna kritiska mot det sätt på vilket regeringen har hanterat frågan om statliga IT-satsningar. Staten borde ha satsat på bredband i glesbygden snarare än på kabelnät i tätbefolkade delar av landet, hävdas det.

Centerpartiets uppfattning framgår av motion 2002/03:352 (c). En heltäckande digital infrastruktur, tillgänglig för alla medborgare, är ett nödvändigt

steg för att kunna förverkliga idén om en digital allemansrätt. Enligt motionärernas uppfattning skall bolag bildas med ansvar för att bygga ut den digitala infrastrukturen i hela landet. Det aktuella anslaget bör därför avvecklas i sin helhet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ansluter sig till de av regeringen framlagda förslagen till anslag m.m. i budgetpropositionen.

I motionerna 2002/03:Fi232 (fp), 2002/03:N267 (fp), 2002/03:N352 (c), 2002/03:N357 (m) och 2002/03:N393 (kd) förordas andra belopp än regeringen föreslagit för olika anslag inom utgiftsområdet. Motionsyrkandena innebär att Moderata samlingspartiet, Folkpartiet och Kristdemokraterna förordar en lägre ram än den som regeringen föreslagit, medan Centerpartiet förordar en högre ram än regeringsförslaget. Näringsutskottet har i ett yttrande – i form av ett protokollsutdrag – till finansutskottet meddelat att utskottet tillstyrker regeringens förslag till ram för utgiftsområdet och avstyrker motsvarande motionsyrkanden.

Finansutskottet har nyligen tillstyrkt regeringens förslag till ram för utgiftsområde 19 (bet. 2002/03:FiU1). Utskottet utgår i det följande från att den föreslagna ramen ligger fast.

Av ovan nämnda protokollsutdrag framgår att företrädarna i näringsutskottet för Moderata samlingspartiet, Folkpartiet och Kristdemokraterna tillstyrker förslagen i respektive motion. Av särskilda yttranden till detta betänkande framgår att företrädarna för de nyssnämnda partierna samt för Centerpartiet vidhåller sina förslag till ramar för olika utgiftsområden.

Eftersom utskottet ställer sig bakom förslagen i budgetpropositionen avvisas uppfattningen i motion 2002/03:N334 (c) i fråga om finansiering av viss verksamhet hos samverkansorganen.

När det gäller hemsändningsbidraget inom ramen för stödet till kommersiell service, vilket tagits upp i motion 2002/03:N303 (c), ser utskottet positivt på att de aktualiserade frågorna undersöks närmare i den översyn som Näringsdepartementet har meddelat att det avser att initiera.

I motsats till uppfattningen i motion 2002/03:N393 (kd) förutser utskottet i likhet med regeringen att efterfrågan på landsbygdslån – av skäl som tagits upp i det föregående – kan komma att öka väsentligt.

I fråga om Glesbygdsverkets roll och uppgifter inom den regionala utvecklingspolitiken anser utskottet att den nu pågående översynen av Glesbygdsverket (se avsnittet Myndighetsfrågor inom den regionala utvecklingspolitiken) bör inväntas innan några ändringar aktualiseras. Enligt utskottets uppfattning är det viktigt att ett fullgott beslutsunderlag ligger till grund för eventuella förslag angående Glesbygdsverket.

En förändring av zonindelningen för transportbidrag skall anmälas till EG-kommissionen för godkännande. Kommissionen godkände relativt nyligen de nuvarande reglerna för transportbidraget. Liksom tidigare utgår utskottet från att den myndighet som har till uppgift att bevaka transportbidraget noggsamt

följer utvecklingen och markerar om behov av eventuella förändringar uppstår. Motionsyrkandet i motion 2002/03:N371 (s) bör därför inte föranleda någon åtgärd.

När det gäller det i motion 2002/03:N352 (c) begärda nya anslaget för regionalt och lokalt utvecklingsarbete vill utskottet erinra om att motsvarande ändamål till viss del föreligger inom anslaget (33:1) Allmänna regionalpolitiska åtgärder.

Med det anförda tillstyrker utskottet de av regeringen föreslagna anslagen för budgetåret 2003 inom utgiftsområde 19 (se bilaga 2). Likaså tillstyrks de övriga här berörda förslagen till riksdagsbeslut som framlagts i budgetpropositionen. Samtliga aktuella motionsyrkanden avstyrks därmed.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Allmän inriktning av den regionala utvecklingspolitiken (punkt 1)

av Mikael Odenberg (m), Eva Flyborg (fp), Maria Larsson (kd), Ola Sundell (m), Yvonne Ångström (fp), Åsa Torstensson (c) och Ulla Löfgren (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:N267 yrkandena 2, 3, 10, 14 och 20, 2002/03:N304 yrkande 1, 2002/03:N345 yrkandena 12 och 21 och 2002/03:N393 yrkande 1 och avslår motionerna 2002/03:N302 yrkande 22, 2002/03:N337 och 2002/03:N368.

Ställningstagande

En framtidsinriktad regional utvecklingspolitik bör inriktas på att skapa förutsättningar för olika regioners och människors möjligheter till utveckling. För detta krävs en genuin förståelse för företagandets villkor. I stället för inriktningen på olika – och komplicerade – bidragsformer bör strävan vara att näringslivet skall ges mer generella villkor och bättre klimat för företagande och entreprenörskap. Då elimineras riskerna för att företagsstöd och bidrag snedvrider konkurrensen, vilket minskar effektiviteten i samhällsekonomin.

För de företagsstöd som trots allt behövs anser vi i likhet med den regionalpolitiska utredningen att inriktningen i huvudsak bör ligga på generella stöd. I budgetpropositionen håller regeringen fast vid en föråldrad politik med bidrag, delegationer, utredningar och stark statlig styrning.

Liksom föregående år instämmer vi i målet för den regionala utvecklingspolitiken men vi vill lägga tyngdpunkten på andra strategier än regeringen. Enligt vår syn handlar det i första hand om att förbättra möjligheterna för företagande och arbete och att förstärka landsbygdsregionernas konkurrenskraft och utvecklingsmöjligheter.

Särskilt viktigt är det att skapa förutsättningar som gör att små företag, ofta med kvinnor som drivande kraft, stimuleras att växa liksom att nya företag startas. En bredare öppning för konkurrens inom den offentliga sektorn skulle i många fall gynna kvinnors företagande. Vi ser positivt på att förstärkta jämställdhetsinsatser kommer att bedrivas inom ramen för olika åtgärder.

Statsmakterna bör stå för de legala och ekonomiska ramarna för den regionala utvecklingspolitiken; i övrigt bör inriktningen vara decentralisering i syfte att uppnå en hållbar tillväxt i alla delar av Sverige. Kommunerna har en mycket viktig roll inom den regionala utvecklingspolitiken när det gäller tillväxt, sysselsättning och service. Vi förordar en politik som mobiliserar och uppmuntrar människor att ta egna initiativ och ta ansvar för både sig själva och sin bygd. Varje region och varje bygd har sin styrka och sina möjligheter som bäst kan tas till vara genom lokala initiativ.

Ett mer dynamiskt företagande och fler arbeten i privat sektor kräver insatser i huvudsak på andra områden än inom utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling, nämligen i första hand i fråga om skatterna, arbetsmarknaden, kunskapsutvecklingen och transportsektorn. Även tillgång till kultur och bra fritidsaktiviteter är en väsentlig förutsättning för att skapa en anda av gemenskap och kreativitet på landsbygden, vilket är väsentligt för att attrahera invånarna.

Vi tror att mångfald och kreativitet utvecklas bättre inom ramen för lokala initiativ och med ett minskat statligt inflytande.

Det är ett oavvisligt krav att alla insatser inom den regionala utvecklingspolitiken utvärderas så att de instrument som kan behövas inom den nationella politiken och inom de prioriterade områdena successivt kan effektiviseras.

Med hänvisning till vad som anförts bör riksdagen bifalla här behandlade yrkanden i motionerna 2002/03:N267 (fp), 2002/03:N304 (m), 2002/03:N345 (c) och 2002/03:N393 (kd). Övriga motionsförslag bör avslås av riksdagen.

2. EG:s framtida sammanhållningspolitik (punkt 4)

av Mikael Odenberg (m), Ingegerd Saarinen (mp), Eva Flyborg (fp), Maria Larsson (kd), Ola Sundell (m), Yvonne Ångström (fp), Åsa Torstensson (c) och Ulla Löfgren (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2002/03:K432 yrkande 14, 2002/03:U323 yrkande 8 och 2002/03:N304 yrkande 15.

Ställningstagande

Enligt vår uppfattning är EG:s regionalpolitik (sammanhållningspolitik) föga framåtsyftande. Det behövs en kraftfull reformering, vilket inte minst aktualiseras i samband med den kommande utvidgningen. Vi menar att det är viktigt att en reform förbereds redan nu inför nästa programperiod trots att det finns olika uppfattningar om innebörden såväl inom landet som inom övriga EU-länder. Reformen måste innebära att regionalpolitikens inriktning ändras och att dess omfattning minskas. Stödet till de nuvarande medlemsländerna måste

tydligt reduceras till förmån för kandidatländerna. I de fall EU ekonomiskt skall stödja olika regioner för att därigenom gynna uthållig tillväxt och hållbar utveckling bör det vara fråga om regioner som ligger väsentligt under genomsnittet i unionen vad gäller levnadsstandard och medelinkomst.

Utformningen av dagens system innebär att medel bara flyttas runt i systemet, vilket i sig ökar risken för korruption. Ett enkelt och robust system skulle kunna åstadkommas om medlemsländerna kompenseras genom en avräkning på medlemsavgiften i stället för att som i det nuvarande systemet betala in medel till EU för att sedan få tillbaka dem i form av strukturstöd. Vi anser att Sverige måste motverka att EU i en allt högre grad utvecklas till en transfereringsunion där medlemsländerna betalar in pengar till EU för att sedan få tillbaka dem i form av strukturstöd. Det bör därför i första hand vara medlemsstaterna själva som ansvarar för sina regioner. Beslutsfattandet måste dessutom präglas av långtgående decentralisering, vilket bl.a. innefattar att ett underifrånperspektiv i högre utsträckning bör anläggas.

Vi anser också att ytterligare åtgärder måste vidtas för att kraftfullt förbättra kontrollen och möjligheten att beivra fusk. En reformering av regelverket bör även innefatta förenklingsarbete; byråkrati och ineffektivitet måste motverkas.

För ett år sedan gjorde riksdagen på utskottets förslag ett uttalande att det är viktigt att en reform av EG:s regionalpolitik kommer till stånd. En sådan reform måste bl.a. innebära att regionalpolitikens inriktning ändras och att dess omfattning minskas. Enligt uttalandet måste stödet till de nuvarande medlemsländerna reduceras till förmån för kandidatländerna. I de fall EU ekonomiskt skall stödja olika regioner bör det vara fråga om regioner som ligger väsentligt under genomsnittet i unionen vad gäller levnadsstandard och medelinkomst.

I budgetpropositionen har regeringen kortfattat berört EG:s framtida sammanhållningspolitik. Därvid har regeringen emellertid valt att inte kommentera riksdagens uttalande. Mot denna bakgrund anser utskottet att det finns anledning för riksdagen att återigen göra ett uttalande av detta slag.

Med anledning av de här aktuella yrkandena i motionerna 2002/03:K432 (fp), 2002/03:U323 (m) och 2002/03:N304 (m) bör riksdagen således i ett uttalande till regeringen ställa sig bakom vad som ovan anförts.

Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Anslag m.m. inom utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling (punkt 5)

av Mikael Odenberg, Ola Sundell och Ulla Löfgren (alla m).

Vårt budgetalternativ – med våra förslag till utgiftstak, anslagsfördelning och skatteförändringar – bör ses som en helhet där inte någon eller några delar kan brytas ut och behandlas isolerat från de andra. När finansutskottets majoritet nu genom förslag till riksdagsbeslut om ramar för de olika utgiftsområdena valt en annan inriktning av politiken, deltar vi inte i det nu aktuella beslutet om anslagsfördelning inom utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling.

Den anslagsfördelning inom utgiftsområdet som vi förespråkar redovisas i motionerna 2002/03:Fi231 (m) och 2002/03:N357 (m) och framgår av bilaga 2. Våra principiella ståndpunkter framgår av motion 2002/03:N304 (m) och av våra reservationer i näringsutskottets betänkande 2001/02:NU4 i samband med utskottets beredning av regeringens proposition om den regionala utvecklingspolitiken. Vår uppfattning om vissa grunddrag beträffande inriktningen av den regionala utvecklingspolitiken framgår dessutom av en fyrti-reservation (m, fp, kd, c) i detta betänkande.

För budgetåret 2003 förordar vi att anslaget (33:1) Allmänna regionalpolitiska åtgärder minskas med 450 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. En annan förändring (utanför utgiftsområdet) som Moderata samlingspartiet föreslår är att kretsen företag i stödområdet som omfattas av nedläggningen av socialavgifter ökas under år 2003.

Den regionalpolitiska utredningen (SOU 2000:87) har påvisat företagsstödens negativa effekter, och då särskilt de selektiva stödformernas, samt att de hanteras på ett sådant sätt att de bidrar till en konservering och därmed utgör ett hinder för utveckling. Vidare visade utredningen tydligt att företagsstöd aldrig kan ersätta entreprenörskap, företagande och dynamik. I enlighet med dessa slutsatser vill vi minska de selektiva stödformerna och ersätta dem med generella åtgärder som förbättrar förutsättningarna i regionerna.

Budgetpropositionen visar att regeringen håller fast vid en föråldrad och kontraproduktiv politik. Det är vår uppfattning att den regionala utvecklingspolitiken i stället bör inriktas på att skapa förutsättningar för olika regioners och människors möjligheter till utveckling. Genom att bl.a. förbättra och bygga ut vägnätet, skapa en utbyggd IT-infrastruktur, sänka drivmedelsskatter och i övrigt förbättra villkoren för företagande vill vi lägga grunden för tillväxt i hela Sverige.

2. Anslag m.m. inom utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling (punkt 5)

av Eva Flyborg och Yvonne Ångström (båda fp).

Folkpartiet liberalernas budgetförslag för år 2003 innebär i sina huvuddrag sänkta skatter på arbete och företagande, vilket syftar till att uppnå en långsiktig och uthållig tillväxt. Budgetförslaget syftar också till en mera rättvis skattepolitik för bl.a. barnfamiljer. Våra utgiftsökningar avser främst bistånd, utbildning, vård och omsorg, förbättringar för handikappade, åtgärder mot ohälsan samt satsningar på miljö och rättssäkerhet.

Vårt förslag till utgiftsram för utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling har emellertid avvisats i budgetprocessens första steg. Då Folkpartiets budgetförslag är en helhet är det inte meningsfullt att delta i fördelningen på anslag inom utgiftsområdet. Vi väljer således att inte delta i utskottets beslut avseende moment 5 om anslag m.m. inom det aktuella utgiftsområdet för budgetåret 2003.

I det följande redovisas i sammanfattning innehållet i vårt budgetförslag för utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling. Vårt förslag till ram för utgiftsområdet för år 2003 var 963 miljoner kronor lägre än Socialdemokraternas, Vänsterpartiets och Miljöpartiets förslag.

Folkpartiets regionalpolitik genomsyras av ett underifrånperspektiv och tar sin utgångspunkt i den enskilde individen. I partimotion 2002/03:Fi232 (fp) och kommittémotion 2002/03:N267 (fp) redovisas Folkpartiets syn på de regionalpolitiska anslagen. Som bl.a. den regionalpolitiska utredningen (SOU 2000:87) visat kan de traditionella regionalpolitiska medlen reduceras. De selektiva stödformerna inom den regionala utvecklingspolitiken bör enligt vår uppfattning minskas för att på sikt avvecklas. För år 2003 anser Folkpartiet därför att anslaget (33:1) Allmänna regionalpolitiska åtgärder borde minskas med 500 miljoner kronor i förhållande till vad regeringen föreslår i budgetpropositionen. Vidare anser vi att kostnaden för de regionala transportnäten inte borde belasta staten. Kostnadsansvaret för denna uppbyggnad bör i första hand ligga på näringslivet. Därför avvisar vi det av regeringen föreslagna anslaget (37:1) IT-infrastruktur: Regionala transportnät m.m. På två år vill vi avveckla Glesbygdsverket och därför föreslås en minskning av anslaget till verket med 13 miljoner kronor.

Vår principiella uppfattning om hur den regionala utvecklingspolitiken skall utformas framgår av reservationer i näringsutskottets betänkande 2001/02:NU4. Folkpartiets uppfattning om vissa grunddrag beträffande inriktningen av politiken kan dessutom utläsas i en fyrpartireservation (m, fp, kd, c) i här föreliggande betänkande. Utöver vad som redovisas i dessa sammanhang vill vi erinra om vår syn på politiken, vilken beskrivs i motionerna 2002/03:Fi232 och 2002/03:N267, i fråga om sänkta arbetsgivaravgifter, bättre kommunikationer, reseavdrag för bilresor till arbetet, grundläggande samhällsservice, distansutbildning och utlokaliserade högskoleplatser, försöksverksamhet med avskrivning av studieskulder i Norrbottens län, lokalisering av nya statliga myndigheter utanför Stockholmsområdet m.m.

3. Anslag m.m. inom utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling (punkt 5)

av Maria Larsson (kd).

Kristdemokraterna har i parti- och kommittémotioner förordat en annan inriktning av den ekonomiska politiken och budgetpolitiken än den regeringen och dess stödpartier föreslår.

Kristdemokraternas budgetalternativ tar sikte på att långsiktigt förbättra Sveriges tillväxtförutsättningar genom strukturella reformer för minskad ohälsa, förbättrad lönebildning och strategiska skattesänkningar på arbete och sparande. Därigenom skapas förutsättningar för att sysselsättningen skall kunna öka i en sådan utsträckning att välfärden tryggas för alla.

Det handlar bl.a. om arbetsmarknaden, som måste göras mer flexibel och där den kraftigt ökande sjukfrånvaron måste mötas med en förbättrad arbetsmiljö och rehabilitering. Det handlar om skatterna på arbete och företagande som måste sänkas och på sikt anpassas till omvärldens betydligt lägre skattestryck. Det handlar om det svenska konkurrenstrycket som måste förbättras. Vidare måste den offentliga sektorn förnyas för att bättre möta konsumenternas/brukarnas behov och bättre tillvarata personalens kompetens och idéer. Dessutom måste valfriheten inom familjepolitiken öka, rättsväsendet återupprättas, pensionärernas ekonomiska situation stärkas och infrastrukturen förbättras.

Målet med våra reformer på dessa områden är att skapa förutsättningar för en uthållig tillväxt på åtminstone 3 % över en konjunkturcykel, där sysselsättningen kan öka utan att inflationen tar fart, där den enskildes valfrihet, personliga ansvar och välfärd kan öka utan politisk detaljstyrning, där den offentliga sektorn kan vitaliseras och möta ökande behov utan att jagas av krympande skattebaser och där statens finanser blir mindre konjunkturkänsliga.

Finansutskottets majoritet – bestående av socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister – har nu genom förslag till ramar för de olika utgiftsområdena samt beräkningen av statens inkomster ställt sig bakom en annan inriktning av politiken i det första rambeslutet om statsbudgeten. Därför redovisar jag i detta särskilda yttrande (i stället för i en reservation) den del av vår politik som rör utgiftsområde 19 och som jag skulle ha yrkat bifall till om vårt förslag till ramar hade vunnit i den första beslutsomgången.

Den regionala utvecklingspolitikens främsta uppgift är enligt min mening att bidra till utvecklingen av livskraftiga regioner i hela landet. Målet för den politik vi förordar är att hela Sverige skall leva och att varje kommun skall vara ett fungerande samhälle, där människor kan få sina grundläggande behov av arbete och service tillgodosedda.

I Kristdemokraternas partimotion 2002/03:Fi233 och kommittémotion 2002/03:N393 redovisas vår syn på de regionalpolitiska anslagen. Våra förslag innebär att ramen för utgiftsområde 19 skulle minskas med 695 miljoner kronor jämfört med det förslag som presenteras i budgetpropositionen.

Som bl.a. den regionalpolitiska utredningen (SOU 2000:87) visat kan de traditionella regionalpolitiska medlen minskas. Den ståndpunkten delas av

Kristdemokraterna. Anslaget (33:1) Allmänna regionalpolitiska åtgärder omfattar 1 535 miljoner kronor, varav en viss del disponeras av regeringen. Vi anser att regeringen bör redovisa vad pengarna skall användas till. Enligt vår uppfattning bör anslaget minskas med 215 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag.

När det gäller anslaget (33:2) Landsbygdslån, som omfattar 60 miljoner kronor, menar jag att nuvarande landsbygdslån är viktiga för utveckling av gles- och landsbygden och att verksamheten bör fortgå i den omfattning som nu är. Det kan dock konstateras att efterfrågan på landsbygdslånet de gångna åren varit liten. Resultatet har blivit att ett betydligt anslagssparande har byggts upp. Kristdemokraterna bedömer därför att en fortsatt verksamhet på området kan fortgå på samma nivå med ett anslag som är 30 miljoner kronor lägre i förhållande till regeringens förslag.

Kristdemokraterna har även avvisat det av regeringen föreslagna anslaget (37:1) IT-infrastruktur: Regionala transportnät m.m. Liksom tidigare är det vår uppfattning att utbyggnaden av IT-infrastruktur i största möjliga utsträckning skall ske på marknadsmässiga grunder och därför bör skötas av näringslivet.

4. Anslag m.m. inom utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling (punkt 5)

av Åsa Torstensson (c).

Centerpartiets förslag till ram för utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling för år 2003, vilket är 138 miljoner kronor högre än Socialdemokraternas, Vänsterpartiets och Miljöpartiets förslag, har avstyrkts av finansutskottet i budgetprocessens första steg. Då Centerpartiets budgetförslag är en helhet är det i detta andra steg inte meningsfullt att delta i beslut avseende fördelning och storlek av olika anslag inom ramen. Jag väljer således att inte delta i utskottets beslut avseende moment 5 om anslag m.m. inom utgiftsområde 19 för budgetåret 2003.

Centerpartiets syn på de regionalpolitiska anslagen har redovisats i partimotion 2002/03:Fi234 och i kommittémotion 2002/03:N352. Inriktningen på den regionala utvecklingspolitik vi vill föra framgår av partimotion 2002/03:N345.

Växtkraft skapas bäst underifrån, anser Centerpartiet. När många människor är med och bygger samhället underifrån kan den lokala utvecklingen ta fart. Stabil och långsiktig tillväxt skapas när hela landet får vara med och bidra. Det förutsätter att bidragstänkandet inom regionalpolitiken bryts. För att skapa livskraft i hela Sverige måste det finnas vissa grundförutsättningar som t.ex. bra utbildning, decentraliserad forskning, välutbyggd infrastruktur, närhet till sjukvård och en servicegaranti.

Sverige är rikt på naturresurser som kan vidareutvecklas samtidigt som en satsning på småskalig livsmedelsproduktion, landsbygdsturism och förbättringar för fiskenäringen ger resurser och möjligheter för livskraftiga företag och bygder. I utvecklingen mot ett ekologiskt hållbart samhälle har de agrara

näringsarna en nyckelroll. Dessutom ger ett rättvist skatteutjämningsystem möjligheter för den offentliga sektorn att hålla hög kvalitet i hela landet.

Förbättringar av den kommunala demokratin gör att fler kan påverka utvecklingen på sin ort. Lokal utveckling gagnas bäst av att utvecklingsresursers användning avgörs regionalt och lokalt.

Jämfört med regeringens förslag till anslaget (33:1) Allmänna regionalpolitiska åtgärder vill Centerpartiet göra ytterligare satsningar på olika regionala utvecklingsinsatser. Vi vill därför tillföra 488 miljoner kronor under detta anslag.

Vidare vill Centerpartiet stärka den lokala nivån genom ökat självbestämmande. Livskraft kommer underifrån, och det är i de tusentals frivilliga utvecklingsgrupperna som den lokala utvecklingen främst skapas. Vi vill tillföra ytterligare resurser till utvecklingsarbetet, fördelat på två delar – en regional del och en del till den lokala utvecklingen. Därför vill vi på ett nytt anslag för regionalt och lokalt utvecklingsarbete föra upp 100 miljoner kronor.

En heltäckande digital infrastruktur, tillgänglig för alla medborgare, är ett nödvändigt steg för att kunna förverkliga idén om en digital allemansrätt. Enligt Centerpartiets uppfattning skall ett bolag bildas som skall svara för att bygga ut den digitala infrastrukturen i hela landet. Anslaget (37:1) IT-infrastruktur: Regionala transportnät m.m. bör därför avvecklas i sin helhet.

Centerpartiets uppfattning om vissa grunddrag beträffande inriktningen av den regionala utvecklingspolitiken framgår dessutom av en fyrpartireservation (m, fp, kd, c) i detta betänkande.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Proposition 2002/03:1 (utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling)

Regeringen föreslår

1. att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2003, i fråga om ramanslaget 33:1 Allmänna regionalpolitiska åtgärder, göra ekonomiska åtaganden som, inklusive tidigare gjorda åtaganden, innebär utgifter på högst 3 200 000 000 kronor under åren 2004–2011 (avsnitt 3.9.1),
2. att riksdagen godkänner regeringens förslag om användningen av anslaget 33:1 Allmänna regionalpolitiska åtgärder (avsnitt 3.9.1),
3. att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2003, i fråga om ramanslaget 33:5 Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2000–2006, göra ekonomiska åtaganden som, inklusive tidigare gjorda åtaganden, innebär utgifter på högst 4 500 000 000 kronor under åren 2004–2008 (avsnitt 3.9.5),
4. att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2003, i fråga om ramanslaget 37:1 IT-infrastruktur: Regionala transportnät m.m., göra ekonomiska åtaganden som, inklusive tidigare gjorda åtaganden, innebär utgifter på högst 1 000 000 000 kronor under åren 2004–2005 (avsnitt 4.1),
5. att riksdagen för budgetåret 2003 anvisar anslagen under utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling enligt uppställning i bilaga 2.

Motioner

2002/03:K432 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att reformera EU:s regionalpolitik.

2002/03:Fi232 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

20. (delvis) Riksdagen anvisar för budgetåret 2003 anslagen under utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling enligt uppställningen i tabell 9 i motionen.

2002/03:U323 av Bo Lundgren m.fl. (m):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att reformera EU:s regionalpolitik.

2002/03:N231 av Håkan Juholt (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om enhetliga EU-regler vid företagsflytt.

2002/03:N239 av Runar Patriksson (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om inrättandet av en glesbygdsombudsman.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att koppla den föreslagna glesbygdsombudsmannen till Glesbygdsverket genom att verkets generaldirektör också blir glesbygdsombudsman.

2002/03:N265 av Runar Patriksson och Anita Brodén (fp):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om inrättandet av en glesbygdsombudsman.

2002/03:N267 av Yvonne Ångström m.fl. (fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den djupa regionalpolitiken för ökad egenmakt.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en politik som tar sin utgångspunkt i en lokal mobilisering av resurser.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om upphandling av grundläggande samhällsservice i regionalpolitiskt utsatta områden.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för fler jobb på landsbygden.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om stödområdena.
22. Riksdagen anvisar med förändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling enligt uppställning i motionen.

2002/03:N283 av Per-Olof Svensson och Raimo Pärssinen (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om enhetliga EU-regler.

2002/03:N302 av Ingegerd Saarinen och Lotta N Hedström (mp):

22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ge lokalbefolkningens och regionens invånare ökad makt över de regionalpolitiska medlen.

2002/03:N303 av Viviann Gerdin och Annika Carlsson (c):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att taket för hemsändningsbidraget höjs från dagens 90 till 110 kr.

2002/03:N304 av Mikael Odenberg m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om de selektiva regionalpolitiska stöden.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om reformering av EU:s regionalpolitik.

2002/03:N334 av Kenneth Johansson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att medel för regional projektverksamhet som regeringen fördelar till län med samverkansorgan, inkluderande de projektmedel som medfinansierar EG:s strukturfondsprogram, skall tillföras samverkansorganen.

2002/03:N337 av Lennart Klockare och Anders Sundström (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om regionalpolitiskt stöd.

2002/03:N345 av Maud Olofsson m.fl. (c):

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av hur det regionalpolitiska stödet fungerar och betalas ut för att frigöra resurser för regionala och lokala utvecklingsresurser.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett ökat regionalt ansvar över utvecklingsresurserna.

2002/03:N352 av Åsa Torstensson m.fl. (c):

Riksdagen anvisar med förändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling enligt uppställning i motionen.

2002/03:N357 av Mikael Odenberg m.fl. (m):

1. Riksdagen anvisar till utgiftsområde 19 anslag 33:1 Regionalpolitiska åtgärder för år 2003 1 085 335 000 kr.

2002/03:N365 av Kerstin Kristiansson Karlstedt och Göran Norlander (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om EU:s strukturfonder.

2002/03:N368 av Hans Stenberg m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om regional utvecklingspolitik.

2002/03:N371 av Hans Stenberg och Agneta Lundberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om transportbidrag.

2002/03:N393 av Lars Lindén m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om principer och mål för regional utveckling.
9. Riksdagen anvisar med förändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling enligt uppställning i motionen.

BILAGA 2

Regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag för år 2003 inom utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling

Utskottets förslag överensstämmer med regeringens förslag till anslagsfördelning. Företrädarna för (m), (fp), (kd) och (c) har avstått från att delta i beslutet om anslag (se särskilda yttranden 1–4).

Belopp i 1 000-tal kronor

Anslag	Anslags- typ	Regeringens förslag	(m)	(fp)	(kd)	(c)
33:1 Allmänna regionalpolitiska åtgärder	(ram.)	1 535 335	– 450 000	– 500 000	– 215 000	+ 488 000
33:2 Landsbygdslån	(ram.)	60 000			– 30 000	
33:3 Transportbidrag	(ram.)	336 000				
33:4 Glesbygdsverket	(ram.)	26 441		– 13 000		
33:5 Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2000–2006	(ram.)	1 200 000				
33:6 Regionalt och lokalt utvecklingsarbete *	(ram.)					+ 100 000
37:1 IT-infrastruktur: Regionala transportnät m.m.	(ram.)	450 000		– 450 000	– 450 000	– 450 000
Summa		3 607 776	– 450 000	– 963 000	– 695 000	+ 138 000

* = förslag om nytt anslag